

Selvitys lähisuhdeväkivallan palveluverkosta sekä eri viranomaisten toiminnasta ja roolista Pohjois-Savossa

Sisällysluettelo:

ESIPUHE	1
1. SELVITYKSEN TAUSTA	2
1.1 Lainsäädäntö	3
1.2 Tilastoja	3
1.3 Lähisuhdeväkivaltaan liittyviä julkaisuja ja kartoituksia	4
1.4 Turvakotiverkoston valtakunnallistaminen	6
2. ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIKASTON TOIMINTA LÄHISUHDEVÄKIVALLAN EHKÄISYSSÄ	8
3. SELVITYKSEN MENETELMÄ.....	10
4. PALVELUVERKKO JA ERI VIRANOMAISTEN TOIMINTA JA ROOLIT	12
4.1 Itä-Suomen poliisilaitos, Pohjois-Savon alue	13
4.2 Kuopion Ensikotiyhdistys ry.....	16
4.3 Kuopion hätäkeskus	19
4.4 Kuopion kaupunki	21
4.5 Kuopion Kriisikeskus	23
4.6 Kuopion perhekriisiyksikkö/Turvakoti	25
4.7 Kuopion psykiatrian keskus (KPK)	29
4.8 Kuopion sosiaalipäivystys	32
4.9 Kuopion yliopistollinen sairaala/päivystyspalvelut.....	34
4.10 Kysteri, perusterveydenhuollon ja vanhusten laitoshuollon liikelaitos.....	36
4.11 Siilinjärven kunta	41
4.12 Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä	45
4.13 Ylä-Savon sosiaalipäivystys	47
4.14 Ylä-Savon sote kuntayhtymä.....	50
4.15 Varkauden kaupunki, sosiaali- ja terveystoimiala	52
5. KOOSTE VASTAUKSISTA MIELIPIDEKYSYMYKSIIN	56
5.1 Miten voitaisiin mielestänne parhaiten ehkäistä lähisuhdeväkivaltaa?	57
5.2 Ovatko turvakotipalvelut Pohjois-Savon maakunnassa riittävät?	60
5.3 Millaisena näette lähisuhdeväkivaltatyön resurssit?	61
5.4 Millaisena näette sosiaalityön roolin lähisuhdeväkivallan torjunnassa ja uhrien auttamisessa?	63
5.5 Mitä kehittämistarpeita näette valtakunnallisesti olevan liittyen lähisuhdeväkivalta- asioihin tai -palveluihin?	65
Liite: Haastattelukysymykset	68

Esipuhe

Pohjois-Savon maakuntavaltuustossa 12.11.2012 jätettiin maakuntavaltuustoaloite naiseen kohdistuvan väkivallan vastaisen työn edistämiseksi Pohjois-Savossa. Aloitteessa esitettiin, että Pohjois-Savon liitto laatii selvityksen Pohjois-Savon tämänhetkisen turvakotiverkoston ja muun lähisuhdeväkivaltaa kohdanneiden palveluverkoston kattavuudesta.

Pohjois-Savon maakuntahallitus käsitteli 26.11.2012 maakuntavaltuustoaloitteen täytäntöönpanoa ja päätti yksimielisesti antaa liiton tehtäväksi selvittää muiden toimijoiden kanssa aloitteessa mainitun asian tila ja eri viranomaisten toiminta ja roolit Pohjois-Savossa.

Selvitys pääsi käynnistymään marraskuussa v. 2013 haastattelupyyntökirjeellä eri viranomaisille. Selvitys perustuu 15 palvelutahon strukturoituun haastatteluun, jotka tehtiin tammi-maaliskuussa v. 2014.

Selvityksen perusteella palvelujärjestelmämme kohtaa lähisuhdeväkivaltaa hyvin paljon, vaikka suurin osa ilmiöstä jää tulematta viranomaisten tietoon. Valtakunnallisten tilastojen mukaan perheväkivallan määrät ovat kasvussa, mikä voi jossain määrin johtua asian tunnistamisesta ja ilmoituskynnyksen alenemisesta.

Akuuteissa tilanteissa uhri voi Pohjois-Savossa kääntyä usean eri tahon puoleen, esim. terveydenhuollon päivystys, ensihoito, poliisi, sosiaalipäivystys, hälytyskeskus 112 tai turvakoti. Palvelujärjestelmämme vaikuttaa kuitenkin suppeammalta niissä palveluissa, jotka tukevat perheitä ennen kuin tilanne on edennyt väkivaltaiseksi. Matalan kynnyksen perhetyötä tarvitaan lisää sosiaalityön auttamiskeinoksi.

Huomion kiinnittäminen lähisuhdeväkivaltatyöhön vaihtelee Pohjois-Savon palvelujärjestelmän eri osissa. Pohjois-Savon liitto toivoo, että tämä selvitys osaltaan auttaa eri toimijoita vahvistamaan keskinäistä yhteistyötä, tunnistamaan ilmiötä varhaisessa vaiheessa ja kehittämään edelleen sekä uhreja että tekijöitä auttavia palveluja.

Selvitys on tehty Pohjois-Savon liitossa, mutta yhteistyössä Itä-Suomen aluehallintoviraston kanssa. AVI:n kanssa käytiin useita keskusteluja ja AVI myötävaikuttanut myös raportin lopulliseen sisältöön. Aloituskirje viranomais- ja muille palveluntarjoajille oli yhteisesti allekirjoitettu.

Pohjois-Savon liitto kiittää palvelujärjestelmän eri tahoja sekä Itä-Suomen aluehallintovirastoa hyvästä yhteistyöstä.

Pohjois-Savon liitto

1. SELVITYKSEN TAUSTA

1.1 Lainsäädäntö

Lähisuhdeväkivalta voi olla muodoltaan fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista. Väkivallan yhteydessä voi myös esiintyä taloudellista kontrollia, kiristämistä sekä laiminlyöntejä. Näiden lisäksi väkivalta voi esiintyä henkilön eristämisenä muusta perheestään ja ystävistä sekä liikkumisen, tiedon ja avun saannin rajoittamisena. (Lähde: www.poliisi.fi)

Lähisuhdeväkivallassa esiintyviä yleisimpiä rikosnimikkeitä ovat pahoinpitely ja sen eri asteet, kunnianloukkaus, laitton uhkaus sekä erilaiset seksuaalirikokset.

Suomen rikoslaissa (39/1889) pahoinpitelyä koskeva 5 § kuuluu: ”Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa, taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipuja tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi”. Törkeää pahoinpitelyä koskee lain 6 § ja lievää pahoinpitelyä 7 §.

Rikoslain 8 – 15 §:ssä kuvataan myös kuolemantuottamuksesta, törkeästä kuolemantuottamuksesta, vammantuottamuksesta, törkeästä vammantuottamuksesta, tappeluun osallistumisesta, vaaran aiheuttamisesta, heitteillepanosta sekä pelastustoimen laiminlyönnistä määrättävät rangaistukset.

1.2 Tilastoja

Poliisin tietoon tulleet, rikoksena ilmoitettu, perheväkivalta koko maassa

Lähde: Tilastokeskus

Perheväkivallan lajit yhteensä

Vuosi	Asianomistajat yhteensä	Asianomistajana mies	Asianomistajana nainen
2006	4388	1066	3322
2007	4835	1230	3605
2008	5216	1251	3965
2009	5223	1432	3791
2010	5674	1654	4020
2011	7860	2304	5556
2012	8110	2531	5579

Perheväkivaltatapaukset näyttävät lisääntyneen koko maassa 2000- luvun loppupuolella. Tapaukset, jossa asianomistajana (uhrina) on mies, ovat lisääntyneet vieläkin nopeammin kuin jos asianomistajana (uhrina) on nainen. Naisten ilmoittamien perheväkivaltarikosten määrä on kuitenkin edelleen kaksinkertainen miesten ilmoittamiin verrattuna.

Poliisin perheväkivaltatehtävien lukumäärä v. 2008-2011 Pohjois-Savossa

2008	2009	2010	2011
907	961	1010	1201

Lähde: Peruspalvelujen tila 2011, Itä-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja 13/2012

Perheväkivaltatehtävien määrä on Pohjois-Savossa kasvanut. Tehtävistä vain osa luokitellaan rikosilmoituksiksi. Vuonna 2011 perheväkivallaksi luokiteltuja rikosilmoituksia oli Pohjois-Savossa 229, sisältyen yllä olevan taulukon lukuun 1201. Suurin osa perheväkivaltaa jää piiloon viranomaisilta.

1.3 Lähisuhdeväkivaltaan liittyviä julkaisuja ja kartoituksia

Sosiaali- ja terveysministeriö on vuonna 2010 julkaissut **Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelman** (STM:n julkaisuja 2010:5). Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä hyväksyi ohjelman kesäkuussa 2010. Ohjelma sisältää kattavat toimenpiteet väkivallan ehkäisystä, uhrin suojelemisesta ja tukitoimista sekä rikoksentekijän saattamisesta vastuuseen teoistaan Toimenpide- ehdotuksia on kaikkiaan 66.

Sosiaali- ja terveysministeriön raportti **Tukitoimenpiteet lähisuhdeväkivaltaa kokeneille naisille** ilmestyi v. 2012 (STM:n raportteja ja muistioita 2012:11). Raportissa todetaan, että lähisuhdeväkivalta on yhä 2010-luvun Suomessa vakava sosiaalinen, taloudellinen ja inhimillinen ongelma. Selvitys perustuu internet-pohjaiseen kyselyyn kunnille, toteuttajana Jyväskylän yliopisto. Kyselyyn saatiin vastauksia 150 kunnasta, joista kymmenen oli Pohjois-Savosta.

Selvityksen mukaan ”Suurimmat aukot palveluissa näyttävän olevan pitkäkestoisien tuen osalta tukihenkilöjärjestelmän ja vertaisryhmien järjestämisessä. Akuuttien palvelujen osalta turvakoteja on asukasluvuun ja suosituksiin nähden edelleen liian vähän. Myös kuntien tarjoamien kriisiasuntojen määrä vaikuttaa maakunnittaisen tarkastelun perusteella vähäiseltä. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneille tarjottavien palvelujen saatavuudessa on merkittäviä alueellisia eroja. Erityisesti pienissä kunnissa palveluja on tarjolla hyvin vähän. Isommissa kunnissa ongelmana on puolestaan usein se, että kysyntää on paljon ja palveluihin pääsyä voi joutua odottamaan pitkään. Palveluverkoston koordinointi ja tiedonkulku eri toimijoiden välillä ovat väkivaltatyössä ja palvelujen kehittämisessä merkittäviä ongelmia.”

Raporttiin sisältyy kymmenen Pohjois-Savon kunnan taulukkomuotoinen vastaus akuuteista ja pitkäkestoisista tukitoimenpiteistä. Taulukko on osin tulkinnanvarainen.

Vuodelta 2013 olevan **Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän raportin** (STM:n muistioita 2013:19) mukaan ”lasten ja perheiden tilanteiden arvioinnin käytäntöjä ja menetelmiä on systematisoitava”. Raporttiin sisältyy 54 toimenpidesuositusta.

Tammikuussa 2013 on julkaistu aluehallintovirastojen, sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteinen esitys ”**Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy kunnassa ja koordinaattorin tehtäväkuvamalli**, Käytännön ohjeita lähisuhde- ja perheväkivallan strategiseen suunnitteluun ja ehdotuksia väkivallan ehkäisyn koordinaattorin toimenkuvamalliksi”. Itä-Suomen AVI pyrkii toiminnassaan edistämään ko. asiaa.

Vuonna 2014 ilmestyi työryhmän selvitys ”**Perhe- ja lapsisurmien ehkäisy ja estäminen ja viranomaisten välinen tiedonvaihto**” (Sisäasiainministeriön julkaisu 1/2014, Sisäinen turvallisuus). Työryhmä toteaa mm., että ”on välttämätöntä, että yhteiskunnassa viranomaisten tulee tarvittaessa voida oma-aloitteisesti puuttua yksittäisiin henkeen ja vakaviin terveyteen kohdistuviin uhkaepäilyihin salassapidon estämättä”.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisu vuodelta 2013 **Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset** (11/2013) kuvaa mm. turvakotipalvelujen järjestämisvastuuta, asiakasmaksuja, riittävien resurssien turvaamista, asiakastyön dokumentointia ja kehittämistarpeita.

Raportin mukaan suuri ja keskeinen kehittämistarve tällä hetkellä on peruspalvelujen kyky tunnistaa väkivalta ja ottaa käyttöön systemaattinen lähisuhdeväkivallan kartoitus asiakastyössä. Mikäli avun tarvetta ei tunnisteta, ei myöskään palveluohjaus erityispalveluihin toteudu.

Raportissa todetaan, että turvakotipalveluja tulee kehittää siten, että palvelujen piiriin pääsee riippumatta asuinpaikasta. Harvaan asuttujen alueiden erityistarpeisiin ollaan kehittämässä turvakotipalvelujen toimintamuoto, jota kutsutaan turvakodin etäyksiköksi. Sillä tarkoitetaan erillisiä asuntoja, joissa asuvien asiakasprosesseista vastaa turvakoti. Ne on sijoitettu ympärivuorokautisten sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteyteen, jossa asiakkaiden on mm. mahdollista saada tarvittaessa kriisiapua. Myös salaisia turvakoteja tarvitaan. Turvakotipalveluihin pääsevät helpommin lapsiperheet, mutta yksintulevat aikuisetkin tulisi ottaa huomioon.

Vuonna 2013 on ilmestynyt julkaisu **Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä** (THL: Opas 30, Helsinki 2013).

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on julkaissut v. 2000 raportin **Väkivallan hinta – Naisiin kohdistuvan väkivallan kustannukset Suomessa** (Tilastokeskus, Oikeus 2000:14 ja STM, Tasa-arvojulkaisuja 2000:6). Raportissa hahmotellaan välitömiä kustannuksia. Terveydenhoitosektorin kustannukset koostuivat avohoidosta, sairaalahoidosta ja lääkkeistä. Sosiaalisektorin kustannukset koostuivat turvakodeista, kriisipalvelusta, sosiaalitoimesta, pari- ja perheterapiasta ja terapiasta sekä

oikeussektorin poliisin, oikeudenkäyntien ja vankilan kustannuksista. Tuolloin arvioitiin, että terveyssektorin välittömät kustannukset olivat 40 milj. markkaa, sosiaalisektorin 88 milj. markkaa ja oikeussektorin 158 milj. markkaa vuodessa. Arvion mukaan välilliset kustannukset olisivat lisäksi olleet 360 -660 milj. markkaa. Kaikkiaan Suomessa siis naisiin kohdistuvan väkivallan välittömät kustannukset olisivat olleet v. 2000 noin 1 mrd markkaa, joka on nykyrahassa noin 210 milj. euroa.

1.4 Turvakotiverkoston valtakunnallistaminen

Suomen ”Hallituksen päätös rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta” 29.1.2014 sisältää (Liite 2) maininnan ”Turvakotien siirto valtiolle” ja ”Siirretään turvakodit valtion vastuulle vuoden 2015 alusta”. Päätös on tehty siten, että rahoitus siirtyy valtiolle, mutta saadun tiedon mukaan tietyin edellytyksin.

Asiaan liittyvää lakia valmistellaan parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriössä. Turvakotipalvelun järjestämisvastuu siirtyy valtiolle, mutta valtio hankkii tuottajan, joka voi olla kunta tai yksityinen, kuten tähänkin asti. Siirtymäaikataulu on 1.1.2015. Hankintamenettely on auki (tilanne maaliskuu 2014). Rahoituksen arvioidaan olevan vain pieni osa siitä, mitä on toivottu.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on laatimassa turvakotiverkostosuunnitelmaa, jossa on tarkoitus myös ottaa huomioon ne kunnat, joissa turvakotia ei ole. Kunnan tehtävänä olisi edelleen ohjata asiakas avun piiriin. Suunnitelman odotetaan valmistuvan kesäkuussa 2014.

2. ITÄ-SUOMEN ALUEHALLIN- TOVIRASTON TOIMINTA LÄHISUHDEVÄKIVALLAN EHKÄISYSSÄ

Itä-Suomen aluehallintoviraston (AVI) strategisen tulossopimuksen uusimpaan päivitykseen vuosille 2013-2015 sisältyy kohta ”Aluehallintovirasto ehkäisee lähisuhde- ja perheväkivaltaa”. AVI:lla valvontaviranomaisena onkin valtuuksia puuttua palvelutilanteeseen.

Itä-Suomen aluehallintovirasto on selvittänyt v. 2011 kyselyllä lähisuhdeväkivalta- palvelujen tarjontaa. Kyselyyn vastasi Pohjois-Savosta viisi kuntaa.

AVI on asettanut Itä-Suomeen kolme Lähisuhde- ja perheväkivallan maakunnallista ehkäisytyöryhmää, joiden toimikausi on 1.1.2012 -31.5.2015. Pohjois-Savon työryhmään kuuluu 21 jäsentä eri viranomaisista ja eri puolilta maakuntaa.

Maakunnallisen työryhmän tehtävänä on:

- toimia asiantuntijana ja aloitteentekijänä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön ja tarvittavien palvelujen kehittämiseksi paikallis-, seutu- ja maakuntatasolla,
- kehittää erilaisin keinoin ja toimintamuodoin poikkihallinnollista ja monitoimijaista yhteistyötä ja vaikuttamistoimintaa väkivallan vähentämiseksi sekä
- toimia aluehallintoviraston ja sisäisen turvallisuuden alueellisen työryhmän tukena valtakunnallisten väkivallan ehkäisyohjelmien toteuttamisessa Itä-Suomen alueen ja sen maakuntien tasolla.

Itä-Suomen AVI selvitti kunnille ja kuntayhtymille suunnatulla webropol -kyselyllä ikääntyneisiin, yli 65-vuotiaisiin henkilöihin kohdistuvan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyä osana ikääntyneiden turvallista yhteiskuntaa. Kyselyssä kartoitettiin vuoden 2013 tilannetta ja selvitys on osa vuoden 2014 peruspalvelujen arviointiraporttia.

AVI pyrkii edistämään lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön monialaista ja moniammatillista koordinoitua ja virallisesti nimettäviä ehkäisytyön koordinaattoreita. AVI edistää toimintaohjelmien laatimista ja päivittämistä sekä MARAK-toimintamallin käyttöönottoa. MARAK-toimintamalli on systemaattinen menetelmä, jolla pyritään auttamaan vakavaa parisuhdeväkivaltaa kokeneita uhreja tai sen uhan alla eläviä henkilöitä. Mallissa laaditaan moniammatillisessa työryhmässä henkilölle turvasuunnitelma ja uhrille nimetään tukihenkilö prosessin ajaksi. Tavoitteena on, että parisuhdeväkivalta ja sen uhka loppuu. AVI myös kouluttaa tarpeen mukaan.

3. SELVITYKSEN MENETELMÄ

Selvitys käynnistettiin kolmella yhteisneuvottelulla Pohjois-Savon liiton ja Itä-Suomen aluehallintoviraston kanssa. Selvitysmenetelmäksi valittiin eri viranomaisten ja palveluntarjoajien strukturoitu haastattelu.

Luottamukselliset haastattelut (15 kpl) suoritettiin tammi-maaliskuussa 2014 siten, että haastateltavilla oli kysymykset ennalta käytettävissä. Niihin saattoi myös laajemmin valmistautua.

Haastateltavat tahot olivat Itä-Suomen poliisilaitos/Pohjois-Savon alue, Kuopion Ensikotiyhdistys ry, Kuopion hätäkeskus, Kuopion kaupunki/sosiaali- ja terveyskeskus, Kuopion Kriisikeskus, Kuopion perhekriisisyksikkö/Turvakoti, Kuopion psykiatrian keskus, Kuopion sosiaalipäivystysyksikkö, Kuopion yliopistollinen sairaala/päivystyspalvelut, Kysteri liikelaitos, Siilinjärven kunta/sosiaali- ja terveyspalvelut, Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä, Ylä-Savon sosiaalipäivystys, Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä ja Varkauden kaupunki/sosiaali- ja terveystoimiala.

Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry:tä ei haastateltu, sillä nimestä huolimatta sillä ei ole lainkaan lähisuhdeväkivaltaan liittyviä palveluja tai turvakotia.

Haastattelu oli kaksiosainen. Tieto-osassa kysyttiin organisaation tarjoamista palveluista. Niistä muodostettiin jokaiselle taholle oma kokonaisuutensa tähän raporttiin. Kukin taho tarkisti oman tieto-osatekstinsä. Mielenpideosassa kysyttiin näkemyksiä mm. turvakoteihin, resursseihin ja ennalta ehkäisyyn; niistä vastauksista laadittiin tiivistetyt koosteet ja laskettiin relevanteista osista frekvenssejä.

4. PALVELUVERKKO JA ERI VIRANOMAISTEN TOIMINTA JA ROOLIT

4.1 Itä-Suomen poliisilaitos, Pohjois-Savon alue

- **Poliisin rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta-palveluissa Pohjois-Savon alueella**

Pohjois-Savon poliisilaitos lakkautettiin vuoden 2013 päättyessä. Toiminta jatkuu 1.1.2014 alkaen Itä-Suomen poliisilaitoksena, jonka poliisilaitosalueeseen on yhdistetty aiemmat Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon poliisilaitokset. Nämä vastaukset koskevat Pohjois-Savon aluetta.

Poliisi suorittaa esitutkintaa rikosten selvittämiseksi, myös lähisuhdeväkivaltaa koskevaa esitutkintaa.

Itä-Suomen poliisilaitokselle on palkattu poliisin sosiaalityöntekijä, jonka virka- paikka on Kuopion pääpoliisiasemalla Poliisin sosiaalityöntekijä ohjaa lähisuhdeväkivallan uhreja ja tekijöitä palvelujen piiriin. Kuopion pääpoliisiasemalla työskentelee lisäksi Kuopion kaupungin sosiaalityöntekijä, jonka työnkuvaan kuuluu mm. kuopiolaisten osalta lastensuojeluasiat ja alaikäisten rikoksesta epäiltyjen sosiaalityö.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Kun poliisi suorittaa esitutkintaa, samalla pyritään tuomaan esille, että usein lähisuhdeväkivalta on toistuvaa. Lisäksi asiakasta neuvotaan sekä ohjataan jatkoavun piiriin.

Poliisin vetämän nuorten väkivallan ennalta ehkäisyn välineenä on Who Cares -kampanja. Who cares on jatkuva, poliisin pitämä kampanja, jota toteutetaan vuosittain Pohjois-Savon alueen yläkouluissa. Kampanjan osalta tehdään sovitusti yksittäisiä vierailuja myös muissa tilaisuuksissa. (www.whocares.fi)

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen**

a) **Akuutit palvelut**

Poliisin esitutkinnan aikana asiakasta ohjataan hakemaan apua ja neuvoja tilanteeseensa poliisin yhteistyökumppaneilta. Varsinaisia omia poliisin palveluja ei tarkoitukseen ole poliisin sosiaalityöntekijän palveluja lukuun ottamatta.

Poliisin sosiaalityöntekijän palveluja on saatavilla virka-aikana ja painopisteaikoina yövuorossa. Sosiaalityöntekijä antaa keskusteluapua, faktatietoa lähisuhdeväkivallasta sekä ohjaa asiakasta palveluihin, esimerkiksi mainiten kaupunkien/kuntien sosiaalityöntekijät, lastensuojelu, perhekriisikeskus/turvakoti, terveydenhuolto, Kuopion kriisikeskus, rikosuhripäivystys, vankila ja Pohjois-Savon sovittelutoimisto. Työtä tehdään yhteistyössä ja yksilöllisesti asiakkaan kanssa.

Lastensuojeluilmoituksia tehdään poliisitoimesta ja poliisin sosiaalityöstä. Akuutteja toimenpiteitä vaativissa tapauksissa poliisi toimii yhteistyössä virka-aikana lastensuojelun ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystyksen kanssa.

Jos hälytyksen syynä on perheväkivalta, tekijälle ja uhrille lähtee poliisin toimesta kirje, jossa kerrotaan lyhyesti perheväkivaltailmiöstä ja asiakasta kehoitetaan ottamaan yhteyttä Kuopion kriisikeskukseen.

Akuutissa tilanteessa poliisilla on mahdollisuus suoraan hakea välitöntä lähestymiskieltoa käräjäoikeudelta asiakkaan suostumuksella. (Pääsääntö on, että uhri itse hakee lähestymiskieltoa.)

Jos esitutkinnassa ilmenee, että uhri on alle 18-vuotias lapsi, poliisi hakee lapselle edunvalvojan, joka on käräjäoikeuden määräämä asianajaja, joka edustaa lasta.

Alaikäisiä lapsia koskevissa seksuaalirikos- ja väkivalta-asioissa poliisi voi pyytää virka-apua esitutkintaan Lastenpsykiatrian klinikan lasten oikeuspsykiatriselta työryhmältä. Klinikka toimii Alavan sairaalassa.

- b) Pitkäkestoiset palvelut
Varsinaisia pitkäkestoisia palveluja poliisilla ei ole.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle:**

- a) Akuutit palvelut
Käytettävissä ovat samat palvelut kuin uhrille.
- b) Pitkäkestoiset palvelut
-

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Perheväkivaltaan liittyviä *rikosilmoituksia* poliisi kirjasi Pohjois-Savossa vuonna 2013 noin 200 kappaletta. Kirjaamiskäytännöt jonkun verran vaikeuttavat tietojen tarkkuutta. Suuruusluokka on viime vuodet ollut mainittu 200 rikosilmoitusta. 1.1.2011 lähtien perheväkivalta ei enää ole asianomistajarikos, millä voi olla tulevaisuudessa vaikutusta tilastoihin. Poliisi tekee tilastoinnissa tunnusmerkistön mukaista harkintaa.

Vuonna 2013 poliisin toimesta lähetettyjä, edellä mainittuja, perheväkivaltakirjeitä postitettiin perheväkivallan tekijöille ja uhreille yhteensä 760 kappaletta, joka antaa suuntaa perheväkivaltaan liittyvien *hälytystehtävien* määrästä v. 2013. Lukumäärä ei kerro tarkasti tapausten tai asianosaisten määrää.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivitystilanne)**

Ei ole

- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**

Ei ole

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

Ei ole tulossa muutoksia tutkintatoimintaan.

4.2 Kuopion Ensikotiyhdistys ry

- **Kuopion Ensikotiyhdistys ry:n rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivaltapalveluissa**

Yhdistys on Ensi- ja turvakotien liitto ry:n yksi jäsenjärjestö. Yhdistyksen toimintaa ohjaa valtakunnallinen liittohallitus ja yhdistyksen johtokunta (nimi muuttumassa hallitukseksi).

Yhdistyksellä on Kehrävä -päiväryhmätoimintaa (liittyy erilaisen vanhemmuuden problematiikkaan), Sitä rahoittaa pysyvästi RAY ja myös Kuopion kaupunki. Baby Blues-toiminta on synnytyksen jälkeisen äitien masennuksen hoitoon (RAY:n pysyvä rahoitus) sekä tapaamispaikkatoimintaa (Kuopion kaupungin tuella tai pieneltä osin itse tai maksusitoumuksella). Näihin palveluihin voi hakeutua Kuopion alueelta tai lähiseudulta (Siilinjärvi, Leppävirta, Suonenjoki, Varkaus).

Yhdistyksen palveluna on Pidä kiinni- hoitojärjestelmä, johon kuuluvat Ensikoti Pihla ja sen avopalveluyksikkö Amalia. Ne tekevät työtä päihdeäitien ja alle 3-vuotiaiden lasten hoitamiseksi ja kuntouttamiseksi. Toiminnan rahoittavat RAY, valtio ja asiakkaiden maksusitoumukset (kuntaraha). Pihlan palvelut ovat valtakunnallisia, asiakkaita on ympäri Suomen, ja kuopiolaisia alle 40 %. Amalian asiakkaat ovat pääsääntöisesti kuopiolaisia.

Yhdistyksen päätehtävä ei ole lähisuhdeväkivaltatyö, vaan lapsiperheiden tukeminen eri työmenetelmin. Palvelu on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa lastensuojelutyötä. Kuitenkin Pihlan ja Amalian asiakkaat ovat kokeneet lähisuhdeväkivaltaa päihdemaailmassa. Äidit ovat kokeneet väkivaltaa ja ovat itsekin usein olleet väkivaltaisina. Suoranaista lähisuhdeväkivaltatyötä ei tehdä, mutta jos asiakas kertoo asiasta, pyritään auttamaan. Pidä kiinni- hoitojärjestelmässä tehdään terapeuttista työtä, mutta varsinainen psykoterapia haetaan muualta (Kuopion Kriisikeskus, KPK). Tukea ja apua annetaan Pihlan ja Amalian asiakkaille, ei ulkopuolisille.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Asiakkaan kanssa pohditaan pitkälle, minkälainen on tulevaisuus ja minkälaisia ovat turvalliset ihmissuhteet ja miten lapsen kanssa voisi elää, ettei olisi väkivaltaa. Ennaltaehkäisy sisältyy palvelun sisään. Käsiteltyä terapiassa ovat mm. lapsuuden väkivaltakokemukset. Käsitellyt asiat auttavat suuntautumaan tulevaisuuteen, jotta ei tulevaisuudessa joudu väkivaltatilanteisiin ja että osaa hakea apua.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen**

- a) Akuutit palvelut

- Aina, kun tulee asiakas, kysytään lähisuhdeväkivaltakysymys, joka ohjaa palvelun sisällä tapahtuvaan työskentelyyn

- b) Pitkäkestoiset palvelut

- Kuntoutusjaksojen aikana työskennellään ja pohditaan tulevaisuutta. Pihlassa ja Amaliassa kuntoutusjakson pituus on keskimäärin 7-8 kk. Kuntoutusjakson päätyttyä on myös tuki ja oikeus ottaa yhteyttä.

- Lähisuhdeväkivalta on päihdemaailmassa hyvin yleinen asia.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle**

- a) Akuutit palvelut ja b) Pitkäkestoiset palvelut

- Asiakkaina on myös tekijöitä, joko niin, että ovat läsnä ollen antaneet asian tapahtua tai jopa vankilatuomion asiassa saaneita. Vakivaltateot ovat yleensä tapahtuneet päihtyneenä ja teot ovat tapahtuneet ennen kuntoutusta.

- Kuntoutusjakson aikana on kontrolli, jolloin ei sallita minkäänlaista fyysistä tai henkistä väkivaltaa tai asiakas uloskirjoitetaan.

- Kuntoutuksessa luodaan uusia toimintamalleja, jotta asiakas tunnistaisi omaa käyttäytymistään ja tunnistaisi, mistä voisi johtua.

- Jos näyttää, että asiakas tarvitsee kuntoutusjakson päätyttyä terapiaa, varmistetaan avun saanti, esim. pitkäaikainen terapia, jos asiakas on siihen halukas. Se kirjataan jatkohoitosuunnitelmiin ja sovitaan käytännöt.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

- Asiaa ei ole tilastoitu. Vuositasolla Pihlassa on noin 15 perhettä, samoin Amaliassa, yhteensä noin 30 perhettä.

- Huoli lähisuhdeväkivallan lisääntymisestä on, sillä nuorten naisten päihteiden (erityisesti alkoholin) käyttö on lisääntymässä ja siihen liittyy lisääntyvässä määrin väkivaltaa.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivitystilanne)**
Ei ole.
- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**
Ei ole.
- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

Yhdistys toteuttaa jatkossakin perustehtävänsä, mutta erityisiä sisäisiä kehittämissuunnitelmia ei ole.

4.3 Kuopion hätäkeskus

- **Kuopion hätäkeskuksen rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta-palveluissa**

Kuopion hätäkeskuksen toiminta-alue on marraskuusta 2012 alkaen ollut Itä- ja Kaakkois-Suomi, jonka alueen kaikki hätäpuhelut ohjautuvat Kuopioon. Alue yhdistettiin neljästä hätäkeskuksesta, joista yksi oli Pohjois-Savo.

Hätäkeskus on sisäasiainministeriön alaista toimintaa ja valtion organisaatio (www.112.fi).

Hätäkeskuksen lakisääteinen tehtävä on ottaa vastaan hätäpuheluita, arvioida tehtävän luonne ja kiireellisyys ja välittää tehtävä sille viranomaiselle, jolle se kuuluu. Viranomaiselle välitettävä tehtävä edellyttää välittömiä toimenpiteitä, myös lähisuhdeväkivaltatehtävissä. Tehtävä aktivoituu, jos joku soittaa hätänumeroon (112). Hätäkeskuksen on toimittava myös, kun on lähisuhdeväkivallan uhkaa ilman konkreettista kiinnikäymistä. Tarvittaessa tehtävä ohjataan poliisiviranomaiselle, ensihoitopalveluun ja/tai sosiaali- ja kriisipäivystykseen.

Toiminta perustuu auttamisen periaatteeseen.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Hätäkeskuksella on viranomaisten ennakkoon antamat ohjeet, miten eri tilanteissa puheluja käsitellään ja miten toimitaan. Hätätilanteessa päivystäjän tulee antaa ohjeita ja neuvoja toimista tai yhteydenotoista viranomaisiin, millä on myös ennalta ehkäisevää merkitystä.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen**

- a) **Akuutit palvelut**

Hätäkeskuksen toiminta on hyvin dynaamista. Lainsäädännössä määritellään, että tehtävät edellyttävät välittömiä toimenpiteitä. Palvelujen taustalla ovat viranomaiset kuten poliisi, ensihoitopalvelu ja sosiaali- ja kriisipäivystys.

Myös väkivallan uhka otetaan todesta, koska uhka voi nopeasti toteutua.

- b) **Pitkäkestoiset palvelut**

Toiminnan luonteen vuoksi ei ole pitkäkestoisia palveluja.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle**

- a) Akuutit palvelut

- Palveluja tarjotaan yhtä lailla väkivaltaiselle osapuolelle. Hänellä on perustuslaillinen oikeus hätäkeskuspalveluihin ja taustalla oleviin palveluihin (ks. a) kohta akuutit palvelut uhrien auttamiseen).

- b) Pitkäkestoiset palvelut

- Toiminnan luonteen vuoksi ei ole pitkäkestoisia palveluja.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Hätäkeskus käsittelee päivittäin lukuisia lähisuhdeväkivaltatehtäviä. Voimakkaampia tehtäviä, joissa on mukana ase, puukko tai astalo, on viikoittain.

Päivittäin käsitellään tilanteita, joissa väkivallan pelkkä uhka on niin voimakas, että henkilö kokee tarpeelliseksi soittaa 112:een.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivitystilanne)**

Toimintaohjelmaksi voidaan katsoa viranomaisten ohje, miten tunnistetaan väkivaltatilanne. Samoin väkivaltaan liittyvään koulutukseen on toimintasuunnitelma. Koulutusmateriaali on valtakunnallinen ja valtakunnallista koulutusta on laitettu täytäntöön Itä- ja Kaakkois-Suomessa. Esim. Kuopion hätäkeskuksessa on koulutettu lähes koko henkilökunta vakavien väkivaltatilanteiden ja perheväkivaltatilanteiden varalta.

- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**

On vastuutettu henkilö koulutuksen suunnitteluun ja sisällön tuottamiseen.

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

On järjestetty koulutusta vakavista pahoinpitelyistä ja koulutusta jatketaan. Väkivaltatilannekoulutuksen jälkeen tarkoitus on toteuttaa elvytyskoulutus sekä uutena teemana lapsi hätäpuhelun käyttäjänä, jotka aiheet osaltaan liittyvät lähisuhdeväkivaltaan.

4.4 Kuopion kaupunki

- **Kuopion kaupungin rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta-palveluissa**

Kuopion kaupungilla ei ole erikseen tahoja tai yksikköä, jolle olisi määrätty lähisuhdeväkivalta-palvelut, vaan palvelut tarjotaan läpikäyvästi kaikissa sosiaali- ja terveystalvissa. Kuopion kaupungin omana toimintana on Perhekriisityksikkö/Turvakoti.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Ennaltaehkäisy on sisäänrakennettuna ammatilliseen perusvalmiuteen siten, että kaikkien laajojen asiakasryhmien parissa työskentelevien on velvollisuus puuttua lähisuhdeväkivaltaan (päiväkotihenkilöstö, opettaja, nuorisotyöntekijä, lääkäri, kotipalvelun työntekijä ym.) Erityisesti koko lastensuojelu toimii ennalta ehkäisevästi. Asiasta tiedottamisella, esillä pitämällä ja keskusteluilla on ehkäiseviä vaikutuksia. Erityisesti huomio on kiinnitetty nuorten seurusteluväkivallan ehkäisyyn (seurustelusuhteen päättäminen asiallisesti) tiedottamalla kouluissa ja ammattikoulussa.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen:**

- a) **Akuutit palvelut**

Lapsiperheiden väkivaltatilanteeseen on tarjolla Perhekriisityksikkö/turvakoti, johon voi mennä mihin vuorokauden aikaan tahansa. Kuopion kaupungin lisäksi jonkin verran asiakkaita on ollut myös muista kunnista.

Virka-ajan ulkopuolella palveluja tarjoaa sosiaalipäivystys. Sosiaalipäivystyksen palveluja ovat vuoden 2013 alkupuolella käyttäneet kuopio-laisten lisäksi seuraavista kunnista olevat asiakkaat: Joroinen, Juankoski, Kaavi, Leppävirta, Maaninka, Rautalampi, Siilinjärvi, Suonenjoki, Tervo, Tuusniemi, Varkaus, Vesanto.

Ostopalveluna on Kuopion kriisikeskukselta ostetut palvelut, jotka kohdistuvat sekä uhreihin että tekijöihin. Kriisikeskuksella on myös neuvontapuhelin ja ryhmämuotoisia palveluja.

- b) **Pitkäkestoiset palvelut**

Yleispuveluna tarjotaan mielenterveyspalveluja, terapiapalveluja ja perheneuvolapalveluja.

Lastensuojeluasioissa on koko perhe toiminnan kohteena. Lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa torjutaan lastensuojeluilmoituksin ja tutkintapyynnöin poliisille.

Aikuisten keskinäinen lähisuhdeväkivalta voi jäädä piiloon, jos uhri ei hae apua.

Pohjois-Savon sovittelutoimisto tarjoaa harkitusti palveluja.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle:**

a) Akuutit palvelut ja b) Pitkäkestoiset palvelut

Kuopion Kriisikeskuksella on ohjelmallinen hoitomenetelmä väkivallan tekijälle. Väkivallan tekijä voi hakea mielenterveyspalveluja. Jos väkivalta kohdistuu lapseen, poliisille lähtee tutkintapyyntö.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Vuonna 2013 Kuopion kaupungille oli 2597 lastensuojeluilmoitusta, joista 480:ssä (18,5 %) syynä oli perheväkivalta; osuus on hieman ollut lisääntymään päin. Laajemmin sosiaalityössä ilmiötä ei tilastoida. Lastensuojelun vakavammista tapauksista noin puolessa on mukana fyysinen tai henkinen perheväkivalta.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivitystilanne)**

Kuopion kaupungilla ei ole lähisuhdeväkivallan toimintaohjelmaa, mutta on Kuopion kaupungin turvallisuussuunnitelma 2012-2015, jossa käsitellään väkivaltaa ja sen hallintaa ja ehkäisyä. Turvallisuussuunnitelmatyössä on pysyvä Väkivallan hallinta ja ehkäisy -alatyöryhmä.

- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**

Kuopion kaupungilla ei ole nimettyä koordinaattoria.

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

Kuopion kaupungin turvallisuussuunnitelma 2012-2015 sisältää esityksiä kehittämiskohteiksi mm. liittyen lähisuhdeväkivaltaan, mukaan lukien keinot toteuttamiseksi, ajoitus, seurantamittarit ja vastuutaho.

4.5 Kuopion Kriisikeskus

- **Kuopion Kriisikeskuksen rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta-palveluissa**

Kriisikeskuksen toiminta-alue on Kuopion seutu. Kriisipäivystyssopimuksen ovat tehneet seuraavat kunnat: Kuopio, Siilinjärvi, Rautalampi, Vesanto, Kaavi, Maaninka, Suonenjoki, Tuusniemi, Tervo ja Lapinlahti. Muualtakin voi tulla asiakas erillissopimuksella tai itsemaksavana. Tällöin alue on koko Pohjois-Savo ja jonkin verran on myös muualta.

Kriisikeskuksen omistaa Kuopion seudun mielenterveysseura Hyvä Mieli ry., joka on voittoa tavoittelematon yhdistys.

Kriisikeskus täydentää viranomaispalveluita ja tuottaa ostopalveluita kriisitilanteissa ja kaikissa lähisuhdeväkivaltatilanteissa (sekä akuutit tilanteet että pitkäkestoiset palvelut), myös koko perheelle. Tärkeää on yhteistyö viranomaisten kanssa.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Parisuhdetyö, jota tehdään Kuopion Kriisikeskuksessa, ehkäisee ennalta. Kriisikeskus tekee koulutusta ja tiedotusta kriiseistä ja lähisuhdeväkivallasta (lähisuhdeväkivallan tunnistaminen, puuttuminen, auttaminen ja puheeksi ottaminen).

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen:**

- a) **Akuutit palvelut**

Puhelinpäivystys arksin klo 8-21 ja viikonloppuisin ja pyhäpäivisin 14-21. Päivystyksessä on aina ammattitaitoinen kriisityöntekijä vastaamassa; keskustelu joko nimellä tai nimettömänä.

Mahdollisuus tulla keskustelemaan ammattihenkilön kanssa paikan päälle on ajanvarauksella 1-5 kertaa kaikille sopimuskuntalaisille.

- b) **Pitkäkestoiset palvelut**

Väkivaltaa kokeneille uhreille on kerran vuodessa alkava suljettu ryhmä, joka kokoontuu 10 kertaa ammattilaisten ohjaamana.

Mahdollisuus saada vapaaehtoinen tukihenkilö, joka voi auttaa prosesseissa (esim. oikeudenkäynti).

Rikosuhripäivystys alueellisesti sekä kartoituskeskustelu.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle:**

- a) Akuutit palvelut

- Samat akuutit palvelut kuin lähisuhdeväkivallan uhreille.

- b) Pitkäkestoiset palvelut

- Pyritty järjestämään vuosittain 10 kerran ryhmä, jossa voidaan pohtia omaa käytöstä ja käyttäytymisen muuttamista.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Tilastojen mukaan asiakkaita, joilla lähisuhdeväkivalta oli ensi sijaisena tulossyynä, oli v. 2013 158. Palvelun kysyntään vaikuttaa paljon tiedotus. Jos on mahdollisuus tiedottaa, palvelujen kysyntä kasvaa, kuten tapahtui aiemman projektin aikana. Nyt kysyntä on jonkin verran laskenut.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivitystilanne)**

Ei ole suoranaisesti.

- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**

On nimetty.

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

Tavoitteena on, että akuuttia toimintaa ja ryhmätoimintaa pystytään pitämään yllä, edellytyksenä taloudellisen taustan turvaaminen.

Tärkeää olisi hyvä yhteys verkostoihin, jota voitaisiin turvata hankkeilla.

4.6 Kuopion perhekriisiyksikkö /Turvakoti

- **Kuopion perhekriisiyksikön/Turvakodin rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta-palveluissa**

Perhekriisiyksikkö/Turvakoti on Kuopion kaupungin omistama palvelu lapsiperheille ja raskaana oleville kuopiolaisille perheväkivalta- tai sen uhkatilanteissa. Palvelua voidaan myös myydä muille kunnille, ja lähikunnat ovatkin viime vuosina ostaneet palveluita, mistä on ollut hyvät kokemukset. Kunta voi aina kääntyä turvakodin puoleen ja myöntää asiakkaalle maksusitoumuksen. Vastuu asiakkuudesta kuuluu siihen kuntaan, josta asiakas tulee.

Turvakoti tarjoaa nimensä mukaisesti turvakotitoimintaa kaikissa lapsiperheiden kriisitilanteissa. Lapsiperhe tai raskaana oleva voi tulla välittömästi, kun on väkivaltaa tai sen uhkaa.

Turvakotiin saa yhteyden 24/7, mikä mahdollistaa välittömän väkivaltaan puuttumisen. Työntekijä on aina (24/7) tavoitettavissa puhelimitse.

Turvakoti myös ottaa vastaan kaikki kuopiolaisilta tulevat lastensuojeluilmoitukset, jotka ilmoitetaan eteenpäin virka-aikana lastensuojelutarpeen arviointiyksikköön, jonka puitteissa lähdetään tarkistamaan tilanne, mikäli lapsen tilanne vaatii kiireellistä selvittämistä. Virka-ajan ulkopuolella Kuopion sosiaalipäivystys hoitaa lapsen kiireellisen tilanteen selvittämisen.

Lapsen asia kirjataan sähköiseen asiakastietojärjestelmään. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä jatkaa lapsen asian lain mukaista selvittelyä.

Turvakotiin tulleet asiakasperheet ohjataan terveydenhuollon palveluihin väkivallan aiheuttamien vammojen toteamiseksi sekä niiden kirjaamiseksi. Kerran viikossa on Perhetukikeskusten lapsia varten lääkärin vastaanottoajat, joita voi käyttää myös Perhekriisiyksikön asiakasperheet.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Turvakoti on ollut mukana yhteistyössä neuvoloiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa väkivaltaseulan käyttöönottamista Kuopion neuvoloissa 1.1.2014 alkaen sekä kehittämässä siihen liittyvää hoitopolkua. Kaupungin intraan ollaan luomassa tietopakettia valmiuteen toimia yhteistyössä väkivaltatilanteissa. Turvakodin henkilöstö on ollut syksyllä 2013 mukana järjestämässä moniammatillista, eri yhteistyötahoille tarkoitettua koulutusta, jossa esiteltiin eri yhteistyö- ja viranomaistahojen kaikki toiminta, jossa autetaan väkivaltatilanteissa.

Yhteydenottomahdollisuudella puhelimitse 24/7 on myös ennalta ehkäisevä vaikutus, koska heti voidaan antaa ohjausta, neuvontaa ja konsultaatiota. Konsultaatiota voidaan antaa myös työntekijälle. Keskusteluajoja kriisitilanteissa voidaan tarjota resurssien puitteissa.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen**

- a) **Akuutit palvelut**

Välitön fyysinen turva voidaan tarjota. On ihmisiä ympärillä, eikä ole väkivallan uhkaa. Turvakodilla on velvollisuus ottaa vastaan sekä virka-aikana että virka-ajan ulkopuolella kaikki lapsiperheet, joiden tilanne niin vaatii. Palveluun saapuvat lapset vanhempansa kanssa.

Turvakodissa on viisi huonetta, olohuone, leikkihuone, ruokailutila ja pieni keittiö. Vanhemmat voivat itse laittaa aamu- ja välipalan turvakodin tarvikkeista. Ruoka tuodaan valmiina Liikelaitos Servicalta kaksi kertaa päivässä. Vanhemmilla on hoitovastuu omista lapsistaan.

- b) **Pitkäkestoiset palvelut**

Asiakas saa työntekijöiden avun, jokainen perheenjäsen erikseen.

Asiakasperheen saapuessa sovitaan neuvottelu mahdollisimman pian yhdessä vanhempien ja sosiaalityöntekijän kanssa. Neuvottelussa asetetaan tavoitteet turvakodissa olemiseen, annetaan tukea vaihtoehtojen mietinnässä ja selvitetään lasten mahdollisuutta jatkaa elämää turvallisissa olosuhteissa. On tavoitteellista työskentelyä ja arviota, miten eteenpäin, ja työskennellään myös lasten kanssa. Lapsilla on mahdollisuus puhua omista kokemuksistaan. Tarvittaessa ohjataan muihin palveluihin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa jatkoavun saamiseksi Kuopion psykiatrian keskuksen, perheneuvolaan, lastenpsykiatriin palveluihin ja niin edelleen.

Valtakunnallisen Rikosuhripäivystyksen palvelut ovat asiakkaiden käytettävissä. Asiakkaalta pyydetään lupa ilmoittaa hänen yhteystietonsa. Tällöin hän voi saada rikosuhripäivystyksen keskusteluapua ja mahdollisuuden tukihenkilöön sekä saada oikeudellista apua. Tukihenkilöt ovat koulutettuja vapaaehtoisia. Palvelut ovat maksuttomia. Tukihenkilö on tukena esim. haettaessa lähestymiskieltoa, oikeudenkäynnissä tai rikosilmoituksen teossa.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle**

- a) **Akuutit palvelut**

Tilanteessa otetaan heti yhteys väkivaltaiseen osapuoleen. Asiakkaat ovat lapsiperheitä ja vanhemmuus kuuluu molemmille. Väkivaltainen osapuoli voi kertoa oman näkemyksensä ja tulee kuulluksi.

Vanhemmille kuuluu miettiä, miten lapset voivat tavata vanhempansa turvallisesti.

Molemmat vanhemmat kutsutaan edellisen kohdan b) (uhrien pitkäkestoiset palvelut) neuvotteluun, mutta voidaan järjestellä neuvottelut vanhemmille myös erikseen, jos yhtäaikainen läsnäolo ei ole mahdollista. Tarvittaessa voidaan käyttää vartiointipalvelua turvallisuuden takaamiseksi.

Turvakodin ensiavun ja arvioinnin piiriin tulee myös väkivallan tekijä. Annetaan ohjausta ja neuvontaa.

- b) **Pitkäkestoiset palvelut**

Perheen ollessa Turvakodissa kahden työntekijän läsnä ollessa osapuolet voivat saada yhteistä keskusteluapua siten, että voivat puhua käytännön asioista (esim. muutto, lasten tapaaminen). Lisäksi perhettä ohjataan muiden palveluiden käyttöön jatkoavun saamiseksi ja varmistamiseksi.

Eri yhteistyö- ja viranomaistahoilla on säännölliset, jatkuvat ja sovitut tapaamiset. Siten on pystytty varmistamaan yhteistyön toimivuus sekä asiakkaiden ohjaaminen ja ohjautuminen oikean avun piiriin perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilanteissa. Eri yhteistyötahot tuntevat ja tietävät toisensa ja toistensa tarjoaman avun. Käytäntöä ja toimintatapoja voidaan kehittää yhteistyössä. Väkivaltatyötä ei voi tehdä yksin, vaan yhteistyössä.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Turvakodin hoitopäivät

	Kuopiolaiset	Muut kunnat
v. 2009	2595	335
v. 2010	4172	189
v. 2011	3427	124
v. 2012	3965	168
v. 2013	3249	143

Sisällä olleet

	Kuopiolaiset	Muut kunnat
v. 2009	42	13
v. 2010	44	5
v. 2011	44	6
v. 2012	36	6
v. 2013	41	7

Kuopion kaupungin ja sosiaalipäivystysalueen (12 muuta kuntaa) lastensuojeluilmoitukset yhteensä:

Vuonna 2013 tehtiin yhteensä 3216 lastensuojeluilmoitusta*, joissa syynä vanhempien päihteiden käyttö tai käyttöepäily 695:ssä ja lapsen päihteiden käyttö 268 ilmoituksessa. Perheväkivalta tai sen uhka oli syynä 618 ilmoituksessa ja lisäksi lapseen kohdistunut väkivalta syynä 110 ilmoituksessa (lapsen pahoinpitely, lapsen pahoinpitelyn epäily, lapsen väkivaltakokemus).

(* sisältää myös sosiaalipäivystyskunnat)

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

Valtion on tarkoitus ottaa hoitoonsa ja kustannettavakseen turvakodit vuoden 2015 alusta.

4.7 Kuopion psykiatrian keskus (KPK)

- **Kuopion psykiatrian keskuksen rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivaltapalveluissa**

Kuopion psykiatrian keskuksen toiminta-alue on pääsääntöisesti Kuopio, mutta muut kunnat voivat käyttää palveluja, jos omat palvelut eivät ole riittäviä. Keskus on Kuopion kaupungin ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin yhteinen palvelukeskus.

Psykiatrisen erikoissairaanhoidon palvelujen piiriin tullaan lääkärin läheteellä, johon tarvitaan määritelty psykiatrinen ongelma/sairaus, joten lähisuhdeväkivalta pelkästään ei ole syy. Kuopion Kriisikeskuksesta siirtyvät asiakkaat eivät tarvitse lääkärin lähetettä. Kuopion psykiatrian keskuksessa hoidetaan aikuiset psykiatrian avohoidon tarpeessa olevat. Lähisuhdeväkivallan akuutissa tilanteessa KPK ei ole yleensä oikea palvelu.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

KPK:lla on käytössä esitietolomake, johon vastaavat kaikki asiakkaaksi tulevat potilaat. Lomakkeessa kysytään, oletteko kokeneet lähisuhdeväkivaltaa, jolloin asia tulee keskusteluun ja otetuksi huomioon, kun henkilö tulee palvelujen piiriin.

KYS:n yhteispäivystykseen on siirtynyt (joulukuu 2013) psykiatrian työntekijöitä, jolloin on mahdollisuus tilanteiden varhaistunnistamiseen ja sopivan avun kartoittamiseen. Myös terveyskeskuksen lääkäreiden vastaanoton yhteyteen on siirtynyt psykiatrisia sairaanhoitajia 2/2014.

Ennaltaehkäisevänä palveluna on myös systemaattinen ”Lapset puheeksi” –toimintamalli ja perheinterventio, jos perheessä on alaikäisiä lapsia.

Palveluissa koko perheen tilanne pyritään ottamaan huomioon, mukaan lukien perheen jaksaminen.

Vauvaperhekonsultaatioissa tuetaan perusterveydenhuoltoa. Laajemminkin on sovittu konsultaatiomalleja yhteistyöstä.

KPK:ssa toimii virka-ajan päivystys sairaanhoitajan puhelinpäivystyksenä.

Jos aggressionhallinta on ongelma tai jos sitä epäillään, hoidolla voidaan yrittää ehkäistä tilanteiden kärjistyminen.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen**
  - a) **Akuutit palvelut**
Akuuttien elämäntilannekriisien hoito on työnjaossa sovittu Kuopion Kriisikeskukselle, joka ohjaa KPK:lle jos oireilu on vaikeaa tai tarve on yli viiden kerran hoitoon.
  - b) **Pitkäkestoiset palvelut**
Kaikki avohoidon kirjo on käytettävissä: yksilö-, pari-, perhe- ja ryhmäterapia ja kuntoutusohjaus. Myös kuntouttavassa toiminnassa on ryhmiä. KPK:ssa voidaan tehdä arvioita, tutkimusjaksoja sekä hoitjaksoja.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle**
  - a) **Akuutit palvelut**
Akuuttipsykiatriset hoitopalvelut, mikäli psyykinen tilanne sitä edellyttää (esim. vaikea masennus, itsetuhoisuus tai epäily psykoottisuudesta).
  - b) **Pitkäkestoiset palvelut**
Kaikki aikuispsykiatrian avohoitopalvelut ovat käytettävissä. Erityisiä palveluja ei ole.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Vuonna 2013 laadittiin kysely (304 vastausta), jonka perusteella miehistä 6 % ja naisista 12 % ilmoitti kokevansa lähisuhteissaan jonkinlaista väkivaltaa, yleisimpänä väkivallan muotona henkinen väkivalta.

Vuonna 2013 kaikkien uusien lähetteiden määrä oli noin 1600.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivitystilanne)**

KYS:n tai Palveluyksikkötasolla erillistä ohjetta ei ole laadittu tai ohjelmaa tehty, KYS:llä on olemassa ohjeita miten toimia esim. lasten kaltoinkohtelutilanteissa. Suunnitelmat on tehty kuntatasolla.

- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**

Pohjois-Savon tasolla lähisuhdeväkivallan asioiden koordinaattoriksi on nimetty mielenterveyshoitaja, VET perheterapeutti, joka on myös järjestämässä koulutuksia ja välittää tietoa KYS:iin. KYS -tasolla lähisuhdeväkivalta-asioille ei ole nimetty omaa koordinaattoria, toiminta hoidetaan osana potilaiden hoidon ohjausta. 14.5.2014 KPK:n auditoriossa järjestetään Pohjois-Savon alueen lähisuhdeväkivaltaa työssään kohtaavien alueellinen verkostofoorumi.

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivaltapalveluihin**

Jatketaan palvelujen ostamista Kuopion Kriisikeskukselta.

Kehitetään matalan kynnyksen palveluja, josta esimerkkinä, että 1.2.2014 siirtyi neljä psykiatrista sairaanhoitajaa terveyskeskuksen palveluun (lisäksi yksi hoitaja myöhemmin), säilyen kuitenkin KPK:n työntekijöinä.

4.8 Kuopion sosiaalipäivystys

- **Kuopion sosiaalipäivystyksen rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta-palveluissa**

Kuopion sosiaalipäivystys aloitti toimintansa 1.9.2011. Sosiaalipäivystysalueeseen kuuluvat seuraavat kunnat: Kuopio, Joroinen, Varkaus, Leppävirta, Tuusniemi, Suonenjoki, Rautalampi, Vesanto, Tervo, Maaninka, Siilinjärvi, Juankoski ja Kaavi (13 kuntaa). Asukaspora oli 194 473 henkeä vuoden 2012 lopussa. Kuopion kaupunki toimii isäntäkuntana, jonka palveluksessa henkilöstö on, ja muut mukana olevat kunnat ostavat palvelut asukasluvun suhteessa. Samanlaiset palvelut tarjotaan kaikkiin em. kuntiin.

Sosiaalipäivystys on lakisääteistä toimintaa. Se on pelkästään virka-ajan ulkopuolella oleva palvelu.

Sunnuntai-torstai palvelu toimii klo 16-22 ja perjantai-lauantai klo 16-02, myös juhlapyhinä.

Suurin osa tehtävistä tulee hälytyskeskuksen (112) kautta. Kun saadaan tehtävä ja tavataan perhe tai muu asiakas, tunnistetaan tilanne ja ohjataan muihin palveluihin. Usein sosiaalipäivystys on taho, joka tapaa asiakkaan ensimmäisen kerran, ja varmistaa, että joku alkaa hoitamaan asiakkaan asiaa.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Ennaltaehkäisevä työ ei kuulu sosiaalipäivystyksen palveluihin, mutta jos nähdään, että jossain on jännite, voidaan puuttua.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen**

a) **Akuutit palvelut**
Lähisuhdeväkivalta-tapauksissa uhri voidaan konkreettisesti tuoda perhekriisityksikköön/turvakotiin tai viedä lääkäripäivystykseen tai yhteistyökunnissa oleviin palveluihin.

b) **Pitkäkestoiset palvelut**
Sosiaalipäivystyksen luonteen vuoksi ei ole pitkäkestoisia palveluja.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle**

a) **Akuutit palvelut**
Ohjataan ottamaan yhteyttä palveluihin.

b) **Pitkäkestoiset palvelut**
Sosiaalipäivystyksen luonteen vuoksi ei ole pitkäkestoisia palveluja.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Vuonna 2012 sosiaalipäivystykseen oli yhteensä 1754 yhteydenottoa.

Niistä perheväkivalta tai sen uhka oli yhteydenottojen suurin syy, yhteensä 344 yhteydenottoa, joista Juankoski 3, Kaavi 21, Kuopio 193, Leppävirta 14, Maaninka 10, Nilsiä 9, Rautalampi 2, Siilinjärvi 40, Suonenjoki 5, Tervo ei yhtään, Tuusniemi 6, Varkaus 23, Vesanto 10 ja muut kunnat 8. Lapsen kohdistuneita väkivaltayhteydenottoja oli 29 kpl (lapsen väkivaltakokemus, lapsen pahoinpitelyn epäily ja lapsen pahoinpitely).

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

Aktiivinen mukanaolo kaikissa lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä tiimeissä ja verkostoissa sekä mukana kouluttamassa.

4.9 Kuopion yliopistollinen sairaala/päivystyspalvelut

- **Kuopion yliopistollisen sairaalan päivystyspalvelujen rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta-palveluissa**

Päivystyspalvelut ovat Kuopion kaupungin ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin yhteinen palveluyksikkö.

Palvelu on tarkoitettu akuuteissa tilanteissa Kuopiossa asuville ja läheteellä koko Pohjois-Savolle. Lisäksi vastaanotto koskee sopimuskuntien Siilinjärven, Maaningan, Leppävirran ja Tuusniemen osalta iltapäivän jälkeistä aikaa niiden päivystyspalvelujen ollessa suljettu.

Potilaat, jotka tulevat sairaalaan väkivallan kokeneina, hoidetaan päivystyspotilaina. Hoito keskittyy mahdollisten vammojen hoitamiseen ja henkiseen ensiapuun.

Päivystyspalveluilla on myös lähisuhdeväkivaltaa tunnistavaa roolia. Hoitotahtuman jälkeen on neuvova ja kannustava rooli avun saamiseksi ja ohjaava rooli oikeisiin jatkopalveluihin, erityisesti jos potilas tulee useamman kerran.

Päivystyksen käytettävissä on sosiaalityöntekijän palvelut virka-aikana.

Hoitotapahtuman yhteydessä kartoitetaan, ketä kotona on ollut paikalla, mm. onko lapsia ollut paikalla, ja tehdään sitten vaadittavat toimenpiteet.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Korjaavan työn ohella kartoitetaan kotitilannetta, joka pyritään kokonaisuutena ottamaan huomioon, millä on ennaltaehkäisevää vaikutusta.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen**

a) **Akuutit palvelut**

Kaikki terveydenhuollon ensiavun luonteiset palvelut (esim. haavojen ompelu, ruhjeiden paikkaaminen, murtumien kipsaus, kuvaukset ja tarvittavat erikoislääkärin palvelut).

Jos potilas ei suoraan ilmaise lähisuhdeväkivaltaa, hoitaja ottaa puheeksi.

Jos on lähisuhdeväkivallan epäily tai selkeä tapaus, on rohkaistu potilasta tekemään rikosilmoitus.

Päivystyksen sosiaalityöntekijä pyrkii virka-aikana tapaamaan kaikki lähisuhdeväkivallan uhrit ja solmimaan yhteyden esim. rikosuhripäivystykseen tai lastensuojeluun sekä selvittämään, onko kotona turva. Sosiaalityöntekijä myös varmistaa, että henkilö aina pääsee palvelujen piiriin.

Yöaikana tilanteen selvittäminen on hankalampaa. Akuutissa tilanteessa, jos on alaikäisiä lapsia tai kotona väkivaltainen puoliso, otetaan yhteys sosiaalipäivystykseen.

- b) Pitkäkestoiset palvelut
Päivystyspalvelujen luonteen vuoksi ei ole pitkäkestoisia terveystalvveluja. Sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa sopia jatkokontrollikäyntejä.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle**

- a) Akuutit palvelut ja b) Pitkäkestoiset palvelut
Potilas on päivystyksessä vain lyhyen aikaa, eikä tekijälle päivystyksen luonteen vuoksi ole palveluja. Kuitenkin keskustelussa, jos puoliso tai muu tekijä on mukana, voidaan asia ottaa puheeksi ja ohjata tekijää palvelujen piiriin. Usein on tarpeen puheeksi ottaminen ja keskustelu ilman tekijän läsnäoloa.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Asiaa ei ole erikseen tilastoitu. Päivystyspalvelujen piirissä on näkyvissä vain ns. jäävuoren huippu. Päihdeongelman taustalla on usein väkivaltaa. Potilaina on ollut myös päihtyneitä naisia, jotka ovat joutuneet uhriksi. Lapsiin kohdistunut väkivalta näyttäisi lisääntyneen.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivystystilanne)**

Ohjelmaa tai suunnitelmaa ei ole. Lapsiin kohdistuvasta väkivallasta on paljon ohjeistusta.

- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**

Ei ole virallisesti nimettyä koordinaattoria. KYS:n päivystyspalvelut kuuluvat yhteistyöverkoston.

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

Esillä on ollut kehittämissideoita, joita on tarkoitus viedä eteenpäin. Ideat koskevat mm. koulutuksen järjestämistä ja lähisuhdeväkivallan tunnistamisvaiheen kehittämistä.

4.10 Kysteri, perusterveydenhuollon ja vanhusten laitoshuollon liikelaitos

- **Kysterin rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta-palveluissa**

Kysteri vastaa kahdeksan kunnan alueella perusterveydenhuollon ja vanhusten laitoshuollon palveluista. Se aloitti toimintansa 1.1.2012. Kysteri-liikelaitos on yksi KYS:n palvelualue, jolloin sillä on yhteistyöpintaa erikoissairaanhoidon. Kunnallinen sosiaalitoimi ja kotihoito eivät kuulu Kysteriin, vaan ovat kunnallista toimintaa.

Sote-eheyden valmistelutyö on meneillään.

Kysteri jakautuu kolmeen palveluyksikköön: Koillis-Savo (Juankoski, Kaavi, Rautavaara), Leppävirta (Leppävirran kunta) sekä Nilakka (Keitele, Pielavesi, Tervo, Vesanto). Tässä tarkastellaan myös kutakin palveluyksikköä erikseen.

KOILLIS-SAVO

Roolia tai tehtävää ei ole erikseen määritetty. Asiakkaat hoidetaan tapauskohtaisesti, jolloin voidaan tarvittaessa ohjata esim. poliisille tai ottamaan turvakotiin yhteyttä.

LEPPÄVIRTA

Uhrien ja tekijöiden tunnistaminen ja auttaminen, päihdetyö sekä lähisuhdeväkivaltaan liittyvä koulutus.

Kunta ja terveystoimi ovat mukana Seula-hankkeessa (ks. luku 4.15 Varkauden kaupunki).

NILAKKA

- a) Huomioidaan kaikissa asiakaskontakteissa mahdolliset lähisuhdeväkivaltilanteet (lääkärin, hoitajan ja neuvolavastaanotot jne.)
- b) Puututaan mahdollisiin lähisuhdeväkivaltilanteisiin (varhaisen puuttumisen malli)
  - Puheeksi ottaminen asiakkaan/omaisen kanssa, omassa työyhteisössä ja yhteistyötahojen (esim. sosiaalitoimi) kanssa.
  - Osallistuminen tarvittaessa asian käsittelyyn moniammatillisissa työryhmissä
- c) Ilmoitusten tekeminen.
  - Kuntatason lähisuhdeväkivaltaan liittyvien palvelujen järjestämisestä vastaa varsinaisesti kunnan sosiaalitoimi.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Kysteri tarjoaa terveydenhoitajan ja lääkärin palvelut, äitiys- ja lastenneuvola-palvelut sekä kouluterveyspalvelut.

Kysteritasoisena on laadittu yhteinen neuvolatyön 25-sivuinen toimintasuunnitelma, jossa määritellään asetuksen mukaisesti terveystarkastusten sisältö. Lähisuhdeväkivaltaan liittyvä kartoitus sisältyy äitiysneuvolatarkastuksiin sekä lastenneuvolassa 5-6 -vuotiaiden vanhemmille. Kartoitus edistää ennalta ehkäisyä ja varhaista puuttumista. Varhaiseen puuttumiseen on ollut koulutusta.

KOILLIS-SAVO

Neuvolakyselyt (äitiysneuvola, lastenneuvola) ja sen kautta tapahtuva varhainen puuttuminen.

LEPPÄVIRTA

Kirjalliset kyselyt neuvoloissa ja vastaanotoilla (neuvoloissa kaikille asiakkaille), varhainen tunnistaminen, puheeksi ottaminen, tiedon välittäminen, henkilökunnan koulutus, oppaiden ja ohjeiden päivittäminen, tarvittaessa turvasuunnitelmat.

NILAKKA

Neuvolapalvelut. terveyskeskuspsykologin, psykiatrin, psykiatrisen sairaanhoitajan, terveydenhoitajan ja lääkärin palvelut.

Nilakassa on syvennetty päihdeosaamista henkilöstökoulutuksella.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen**

- a) **Akuutit palvelut**

Keskeisiä palveluja ovat lääkäripäivystys ja lähimmän terveysaseman lääkäripalvelut. Jokaisessa Kysterin kunnassa on terveysaseman vastaanotot.

KOILLIS-SAVO/JUANKOSKI

Lääkäripäivystys ja -vastaanotto. Poliklinikalle tulee ajoittain tilanteita, joissa asiakas on ohjattu osastolle tai Kuopion turvakotiin tai yksityiseen lastensuojelukotiin Rautavaaralle. Kaikkein pahimmat tapaukset eivät välttämättä näy terveyskeskuksissa, vaan apua annetaan ja ohjataan sairaankuljetuksen tai poliisin toimesta (jos kyseessä fyysinen väkivalta).

Tarvittaessa kriisiryhmä.

KOILLIS-SAVO/KAAVI

Vastaanotot. Perheväkivaltatapauksia ei tule esille kovinkaan paljoa.

Tehdään tarvittaessa lastensuojeluilmoitus, jos on lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Jos väkivalta kohdistuu äitiin, tilanne on hankalampi, koska äiti ei välttämättä halua viedä asiaa eteenpäin.

Tarvittaessa kriisiryhmä.

KOILLIS-SAVO/RAUTAVAARA

Akutteja tapauksia ilmenee harvoin. Ko. tapauksissa ohjataan mielen-terveysneuvolan sairaanhoitajan vastaanotolle ja sieltä psykiatrilille, jos ilmenee tarvetta. Ei selvää käytäntöä, miten toimitaan.

LEPPÄVIRTA

Päivystys ja ensiapu, mielen-terveysneuvolan palvelut, päihdetyö, perhe-
neuvola ja perhetyö, erityisnuorisotyö, kotihoito, sosiaalityö, maksusitou-
mus turvakotiin, sosiaalipäivystys, VAPEPA:n henkisen avun ryhmät
(ml. kriisiryhmä).

NILAKKA

Lääkäripäivystys, lääkärin ajanvarausvastaanotot, sairaanhoitajan/ter-
veydenhoitajan vastaanotot, psykologin vastaanotot, psykiatrin vastaan-
otot, ohjaaminen erikoissairaanhoidon palveluihin.

Kriisiryhmän palvelut.

b) Pitkäkestoiset palvelut

Kaikilla yksiköillä on terapiapalveluja (psykiatrinen sairaanhoitaja, psyki-
atri).

KOILLIS-SAVO

Mielen-terveysneuvolan sairaanhoitajan keskustelut. Tarvittaessa ohja-
taan lääkärin vastaanotolle tai Kaavilla ja Rautavaaralla psykiatrilille.

LEPPÄVIRTA

Ks. myös uhreille tarkoitetut akuutit palvelut.

NILAKKA

Ks. myös uhreille tarkoitetut akuutit palvelut.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle**

- a) Akuutit palvelut ja b) Pitkäkestoiset palvelut
Teriapalvelut kaikissa yksiköissä.

KOILLIS-SAVO

Palveluja ei ole erikseen määritelty.

LEPPÄVIRTA

Mielenterveyspalvelut sekä maksusitoumus väkivallan hallinnan kursille.

NILAKKA

Samat palvelut kuin uhreille.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Tilastoituja tietoja ei ole palveluyksiköillä.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivitystilanne)**

KOILLIS-SAVO

Kansanterveystyön kuntayhtymän aikana Kaavilla ja Juankoskella on tehty lähisuhdeväkivalta-kansio, jossa tietoa ja sovittuja asioita, ja laadittu kaavio ”Väkivaltaa kokeneiden auttaminen”, mutta kansio tai kaavio eivät ole olleet käytössä.

LEPPÄVIRTA

Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma on ja sitä ollaan juuri päivittämässä.

Leppävirran kunnalla on laadittu perhe- ja lähisuhdeväkivallan toimintamallit seuraaviin toimintayksiköihin Seula-hankkeen ja työyksiköiden yhteistyönä: äitiys- ja lastenneuvola, perhetyö, päivähoito, kouluterveydenhuolto/oppilas- huolto, poliklinikka, osasto, kotihoito, sosiaalityö lastensuojelu, sosiaalityö aikuistyö.

Leppävirran kunnassa on myös ”Perhe- ja lähisuhdeväkivalta asiakkaiden palvelut” -ohjeistus henkilökunnalle eri palvelujen yhteystietoineen.

NILAKKA

Keiteleen ja Pielaveden kunnat ja niiden muodostama kansanterveystyön kuntayhtymä ovat v. 2007 laatineet yhteisen lähisuhdeväkivallan toimintaohjelman ”Perhe- ja lähisuhdeväkivallan huomaaminen ja siihen puuttuminen, hoitoonohjaus ja hoito”, jota ei kuitenkaan vielä ole päivitetty.

- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**

KOILLIS-SAVO

Ei ole.

LEPPÄVIRTA

On Varkauden seudun kanssa yhteinen.

NILAKKA

Ei ole.

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

Kysterin kehittämistoimet lähisuhdeväkivalta-palveluissa sisältyvät ensi sijaisesti sote-eheyden valmisteluun vuosina 2014 - 2015. Parhailaan tarkastellaan mm. toiminnan rakenteita ja avataan toimintatapoja ja toimintaprosesseja.

KOILLIS-SAVO

Ei vielä ole määritelty.

LEPPÄVIRTA

Tietoja päivitetään koulutuksella. Kehitetään edelleen eri toimijoiden yhteistyötä.

NILAKKA

Asia nousee esille sote-eheyden valmistelun yhteydessä, kun tulevan Kysterin palvelujen sisältöä mietitään.

4.11 Siilinjärven kunta

- **Siilinjärven kunnan rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta-palveluissa**

Siilinjärven kunta järjestää asukkailleen kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut. Palveluissa lähisuhdeväkivalta on yhtenä asiakasryhmänä kaikilla tasoilla (ehkäisy, uhrin ja tekijät).

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Erillisiä lähisuhdeväkivaltaa ennalta ehkäiseviä palveluja ei ole, mutta peruspalveluihin kuuluu ennaltaehkäisy ja moni palvelu toimii ennaltaehkäisevästi.

Lapsiperheille kohdistuva väkivaltaa ennalta ehkäisevä palvelu sisältyy perustehtävään mm. perheneuvonta-, lastensuojelu-, aikuissosiaalityön ja lastenvalvojan palveluissa sekä oppilashuollon ja terveydenhoitajien työssä. Saata-villa on myös perheasioiden sovittelua, mikä on erityisen salassapidon alaista. Lastenvalvoja huomioi väkivallan mahdollisuuden vaikuttimena eroperheiden välisissä sopimusneuvotteluissa. Lastensuojelulla on lastensuojelun asiakkaille perhetyöntekijöitä, jotka työskentelevät asiakkaiden kodeissa. Hyvinvointineuvolasta saa akuutteihin tilanteisiin ja lyhytaikaiseen tarpeeseen lapsiperheiden kotitukipalvelua (lapsiperheiden kotipalvelu).

Pääasiassa muille kuin lapsiperheille tarjotaan ehkäisevät palvelut aikuissosiaalityön, kotihoidon (=kodinhoito- ja kotisairaanhoidon), mielenterveys- ja päihdepalvelujen kautta.

Kuntalaiset voivat käyttää oma-aloitteisesti kuntalaiselle ilmaispalveluina järjestettäviä evankelisluterilaisen kirkon Kuopiossa sijaitsevan Perheasian neuvottelukeskukseen palveluja ja viisi kertaa Kuopion Kriisikeskuksen tarjoamia palveluja.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen**

- a) **Akuutit palvelut**

Siilinjärven terveyskeskus päivystää klo 8 - 22. Klo 22 – 8 akuuttia sairaudenhoitoa vaativat päivystyspalvelut saa KYS:n yhteispäivystyksestä Kuopiosta. Äkillisten kriisitilanteiden jälkipuinti - debriefing -palvelu hankitaan Kuopion Kriisikeskuksesta.

Virka-aikana kunnan peruspalvelujen (aikuissosiaalityö, lastensuojelu ja hyvinvointineuvolan perheneuvola) kautta organisoidaan tarvittavat akuutit sosiaalipalvelut. Lastensuojelun kiire- ja vastaanottoyksikön puhelinpalvelun kautta voivat lapsiperheet saada apua myös väkivalta-asi-oissa klo 8 – 16. Perheneuvolassa on kerran viikossa varattu yksi asia-

kasaika kriisiasiakkaille. Hyvinvointineuvolan palveluohjaukseen voi ottaa yhteyttä klo 8–16. Kaikkiin perustehtäviin sisältyy puhelimitse tehtävä ohjaus- ja neuvontapalvelu myös akuuteissa tilanteissa.

Virka-ajan ulkopuolella Kuopion kaupungin hallinnoima sosiaalipäivystys vastaa akuuttia sosiaalipalvelua tarvittavista tilanteista. Sinne ohjautaan hätäkeskuksen kautta.

Kuntalaisilla on oikeus käyttää viisi kertaa maksutta Kuopion Kriisikeskuksen palveluja. Lapsiperheet voivat käyttää ympäri vuorokauden Kuopion kaupungin Alavanmäen perhetukikeskuksessa olevaa turvakotia sen resurssien puitteissa. Kustannukset selvitetään jälkikäteen lastensuojelupalveluissa. Siilinjärven kunnalla on käytettävissä yksi kalustettu asuinhuoneisto lyhytaikaiseen turva-asumiseen. Siihen ei sisälly palveluja.

Terveyskeskuksen kriisityöhön perehtynyt työryhmä on joko suoraan tai konsultatiivisesti käytettävissä (sekä uhrille että tekijälle).

b) Pitkäkestoiset palvelut

Aikuisten väkivallan uhrien pitkäaikaiseen asiakkuuden tarpeeseen vastaa mielenterveysneuvola. Kunta voi antaa maksusitoumuksen myös Kuopion Kriisikeskuksen jatkokäynteihin. Tarvittaessa asiakkaat voidaan ohjata myös muihin yksityisiin terapiapalveluihin, joista osaan voi saada Kelan korvauksen. Toimeentulotukea saava asiakas ja terapiapalvelun käyttäjä voi hakea toimeentulotukea omavastuusuuteen.

Lapsiperheiden (0-18 v) väkivallan uhrien palvelujen tarpeeseen vastaa Hyvinvointineuvolan perheneuvolan moniammatillinen tiimi (lastenpsykiatri, psykologi ja sosiaalityöntekijä). Se työskentelee asiakkaaksi ilmoitautuneen koko perheen kanssa. Palveluun voidaan hakeutua omalla yhteydenotolla, viranomaisen ohjauksella tai lähetteellä. Ei edellytetä lähetettä. Palvelu on kuntalaisille maksutonta. (Palvelu sekä uhrille että tekijälle.) Joissakin tilanteissa pitkäkestoinen lasten terapia järjestyy KYS:n lasten- tai nuorisopsykiatrian tai kunnan terveydenhuollon kautta lääkinnällisenä kuntoutuksena yksityisissä palveluissa. Joissakin erityistilanteissa terapiapalvelu järjestyy lastensuojelupalveluista.

Lapsiperheiden parisuhdeasioissa palvelu järjestyy perheneuvolasta. Asiakkaita, etenkin aikuisasiakkaita, joilla ei ole alaikäisiä lapsia - ohjataan Perheasioiden neuvottelukeskukseen, Kuopion Kriisikeskukseen ja seurakunnan diakoniapalveluihin. (Perheasioiden neuvottelukeskus on ev.lut. seurakuntien järjestämä palvelu väkivallan uhrille ja tekijälle. Se on kaikille avoin, seurakunnan jäsenyydestä riippumaton ja maksuton palvelu, jolla on paljon osaamista erityisesti henkisen väkivallan alueella.)

Lapsen ja vanhemman väliset valvotut tapaamiset järjestetään Kuopion Ensikotiyhdistyksen tapaamisten valvontapalveluista. Valvottuja tapaamisia tarvitaan, jos tapaamisiin liittyy väkivallan uhka tai sen kokemus tapaajaosapuolten välillä. Asiakkaalle koituviin kustannuksiin voi hakea taloudellista tukea toimeentulotuki- tai lastensuojelupalveluista.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle**

- a) Akuutit palvelut ja b) Pitkäkestoiset palvelut
Väkivallan tekijälle tarjotaan samat palvelut kuin uhreille (edellinen kohta). Tosin palvelut eivät tavoita asiakasta kovin hyvin, koska väkivaltainen osapuoli harvemmin hakeutuu asiakkuuteen tai on valmis avun saajaksi. Etenkin väkivallan tekijälle avun saamisen esteenä voi olla myös taloudelliset seikat.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Tilastoista ei ole eroteltavissa asiakkuutta, jonka syynä on ollut lähisuhdeväkivalta. Perheneuvolassa tilastoidaan syyksi perheväkivalta. Useille peruspalveluille on tyypillistä, että väkivallan eri muodot tulevat esiin vasta asiakkuuden kuluessa ilman että väkivaltaa on asiakkuuden syyksi tuotu esiin. Tällöin esiin tullutta lähisuhde- tai muuta väkivaltaa ei tilastoida kunnassa.

Voidaan arvioida, että lähisuhdeväkivalta-asiakkuuksien määrä on pysynyt suunnilleen vakaana. Todennäköisesti asiakkuuden aikana otetaan nykyisin väkivaltateema rohkeammin esiin.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivitystilanne tai sisäisen turvallisuuden suunnitelma)**

Ei ole toimintaohjelmaa, mutta kunnassa toimii lähisuhdeväkivallan työryhmä. Sisäisen turvallisuuden suunnitelmaa ei ole, mutta on tavoite tehdä se lähitulevaisuudessa.

- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**

Ei ole.

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**
  - Turvallisuussuunnitelman laatiminen.
  - Lähisuhdeväkivallan työryhmän työn organisoiminen paremmin.
  - Lähisuhdeväkivallan koordinaattorin nimeäminen
  - Puheeksi ottamiskoulutuksen järjestäminen eri henkilöstöryhmille tarpeen mukaan
  - Uusitaan Siilisetin aikana työntekijöille suunnattu työssä esiin tulleen väkivallan kartoittava kysely (miten lähisuhde- ja eri väkivallan muodot näkyvät työssä)
  - Selvitetään, mitä tietoa ja toimintamalleja väkivallasta on jo luotu kunnan palveluihin ja edistetään niiden viemistä käytäntöön (esim. kunnan intrasivut, puheeksi ottaminen, väkivallan tunnistaminen, palvelukohtaiset toimintaohjeet jne.).

4.12 Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä

- **Kuntayhtymän rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta-palveluissa (toiminta-alue Suonenjoki, Rautalampi)**

Kuntayhtymä tarjoaa terveydenhuollon palveluja siten, että jokaisen terveydenhuollon henkilön tehtävä on ennaltaehkäistä, ohjata hoitoon ja käytettävissä olevilla resursseilla hoitaa.

Kuntayhtymän pääpaikka on Suonenjoella, mutta joitain erikoispalveluja luokun ottamatta palvelut tarjotaan myös Rautalammin kunnassa.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Lähisuhdeväkivallan seulonta tehdään neuvolassa, perhesuunnittelussa ja perhevalmennuksessa, kun käsitellään perheen asioita. Valtakunnallinen lähisuhdeväkivaltaa käsittelevä lomake on käytössä ja tietystä vaiheesta kaikilta äitiys- ja lastenneuvola-asiakkailta kysytään asiaa ko. lomakkeen avulla.

Ihmisten hakeutuessa hoitoon mielenterveysneuvolaan on sillä ennalta ehkäisevää vaikutusta.

Suonenjoen terveyskeskus ostaa perheneuvolapalvelut, jossa yhteydessä on myös ennalta ehkäisevää toimintaa.

Kaikki terveydenhoitajat on koulutettu valtakunnalliseen ”Lapset puheeksi” -menetelmään, jolloin tulee ilmi, jos lähisuhdeväkivalta uhkaa. Kaksi terveydenhoitajaa on koulutettu pidemmälle perheinterventioon, jolloin voidaan mennä syvemmälle perheiden auttamiseen.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen:**

a) **Akuutit palvelut**

Kuntayhtymällä on mielenterveyskeskus, jossa toimii moniammatillinen akuuttityöryhmä (psykiatri, psykologi ja sairaanhoitaja). Työryhmällä on mahdollisuus reagoida akuuttitilanteisiin. Se kokoontuu kaksi kertaa viikossa, jolloin arvio saadaan nopeasti. Lääkäripäivystys on ympärivuorokautinen.

Kuntayhtymä ostaa sosiaalipäivystystä ja Kuopion Kriisikeskuksen palveluja.

Virka-aikana oman kunnan (Suonenjoen kaupunki, Rautalammin kunta) sosiaalityöntekijät antavat avun tarpeen arviointia. Kaupungilla on kaksi perhetyöntekijää käytettävissä myös kriisitilanteessa (arviointi, konsultointi).

- b) Pitkäkestoiset palvelut
Kuntayhtymällä on mielenterveyskeskuksen normaalit palvelut (psykologi, sosiaalityöntekijä, sairaanhoitaja, yleislääkäri, psykiatri). Kontrollikäyntejä myöhemmässä hoitovaiheessa ohjautuu omahoitaja-omalääkärijärjestelmään.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle:**

- a) Akuutit palvelut ja b) Pitkäkestoiset palvelut
Mielenterveyskeskuksen palvelujen kaikki hoitomuodot ovat periaatteessa käytettävissä. Yksi Suonenjoen kaupungin sosiaalityöntekijä (mies) on erikoistunut väkivaltaisen osapuolen asioihin.

Akuutissa tilanteessa akuuttityöryhmä on käytettävissä mm. hoidon tarpeen arvioinnissa.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Tilastotietoja ei ole kerätty, joten kokonaisvaltaista kuvaa ei ole.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivitystilanne)**

Vuosina 2007-8 on laadittu ”Sisä-Savon malli lähisuhdeväkivaltatyöstä” liittyen kansalliseen lähisuhdeväkivallan ehkäisyprojektiin (siltoin kuntayhtymässä viisi kuntaa). Mallia ei ole päivitetty.

- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**

Koordinaattoria ei ole.

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

Tarkempia kehittämissuunnitelmia ei ole, mm. koska sote-uudistuksen myötä yhteistyösuunnat ovat muutoksessa.

4.13 Ylä-Savon sosiaalipäivystys

- **Ylä-Savon sosiaalipäivystyksen rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta- palveluissa**

Ylä-Savon sosiaalipäivystyksen alueeseen kuuluvat Ylä-Savon SOTE:n kunnat Iisalmi, Kiuruvesi, Sonkajärvi ja Vieremä ja lisäksi Lapinlahti, Pielavesi ja Keitele (7 kuntaa).

Sosiaalipäivystyspalvelu on Ylä-Savon SOTE:n hallinnoimaa toimintaa, johon kaikki kunnat maksavat väestöosuuden mukaisissa suhteissa.

Sosiaalipäivystäjiä on kaksi ja he työskentelevät Iisalmen poliisiaseman tiloissa.

Sosiaalipäivystyksen tehtävänä on akuutti puuttuminen, joka kohdistuu uhriin, uhreihin tai uhrien turvaamiseen. Tehtävänä on myös heidän kanssaan keskustelu ja ohjaaminen palveluihin.

Myös tekijän kanssa pyritään keskustelemaan ja ohjaamaan eteenpäin palveluihin.

Sosiaalipäivystys on 24/7 tavoitettavissa. Aktiiviyöskentely on arkipäivisin klo 14 - 22. Viikonloppuisin perjantaista klo 14 maanantaihin klo 8 sekä juhlapäivinä sekä juhlapäivien aattona on osittain aktiiviyöskentelyä, osittain varallaoloa. Virka-aikana päivystyksestä vastaa kunkin kunnan sosiaalitoimi, joilla on myös kunnittain jaettu vastuu varallaolosta arkiöisin klo 22 - 08.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Sosiaalipäivystys on luonteeltaan akuuttityötä. Kuitenkin ennaltaehkäisevää vaikutusta voi olla siksi, että pienellä kynnyksellä otetaan lähisuhdeväkivalta puheeksi, jos asiaan liittyvää tulee ilmi.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen**

a) **Akuutit palvelut**

Jos kotona tapahtuu väkivallanteko, suoritetaan mahdollinen kotikäynti esim. joko poliisin kanssa tai poliisin käynnin jälkeen ja katsotaan tilanne, myös lasten kanssa. Kotikäyntejä tehdään paljon. Keskustellen käydään asia läpi, tarvitseeko uhri apua ja turvataan uhrin ja lasten olosuhteet.

Suoritetaan kokonaistilannearvio. Jos perheessä on lapsia, puututaan lastensuojelullisesti.

- b) Pitkäkestoiset palvelut
Sosiaalipäivystyksen luonteen vuoksi ei ole pitkäkestoisia palveluja. Voidaan ohjata psykiatristen palvelujen akuuttiryhmään.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle**

- a) Akuutit palvelut
Tekijän kanssa on mahdollisuus käydä keskustelua joko poliisivankilan, putkan tai muun tilan puolella. Selvitetään, mikä on tilanne kokonaisuudessaan. Ohjataan eteenpäin, ettei tulisi väkivallan jatkumoa. Tekijän suostumuksella pyritään siihen, että joku palvelutaho soittaa tekijälle virka-aikana. Jos ihmisellä on halukkuus, aletaan työstää. Tärkeää, että tekijän käytökseen voidaan puuttua, ettei toistu.
- b) Pitkäkestoiset palvelut
Sosiaalipäivystyksen luonteen vuoksi ei ole pitkäkestoisia palveluja.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Ei ole tarkkoja tilastoja.

Sosiaalipäivystykseen on tullut v. 2013 42 kpl lähisuhdeväkivaltatilannetta, jossa tavalla tai toisella uhri tai tekijä on tavattu tai hänen tilannettaan on selvitetty. Luku koskee perheitä, joissa ei ole lapsia. Vuosi vuodelta on ollut lievää lisäystä.

Jos kyseessä on lapsiperhe, asiasta on kirjattu lastensuojeluilmoitus. Näitä ei ole siis tilastoitu kohtaan lähisuhdeväkivalta.

Enenevässä määrin sosiaalipäivystykseen tulee ilmoituksia, joissa toisena tai molempina osapuolina on vanhus.

- **Turvallisuussuunnitelma**

Ylä-Savon SOTE:lla on turvallisuussuunnitelma 2013-2016. Sosiaalipäivystys ja sen tehtävät sisältyvät em. suunnitelmaan.

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

Tavoitteena on kehittää tekijän parempaa kohtaamista ja ohjaamista.

Työryhmän perustaminen seudulle em. turvallisuussuunnitelman mukaisesti, että saataisiin toiminnalle jatkumo.

Tarvetta on kehittää vanhuksiin kohdistuvaan väkivaltaan puuttumista.

4.14 Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä

- **Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivaltapalveluissa**

Kuntayhtymän toimialue on Iisalmen ja Kiuruveden kaupungit ja Sonkajärven ja Vieremän kunnat. Samat palvelut tarjotaan kaikille SOTE:n alueen asukkailla. Kuntayhtymä on aloittanut toimintansa 1.1.2010.

Kuntayhtymä tarjoaa sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut. Lähisuhdeväkivalta-asioissa tehtävä on turvallisten olosuhteiden takaaminen väkivaltaa kokeneille. Mm. sosiaalityön edustaja on lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden käytössä.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Ei ole erillisiä palvelukokonaisuuksia. Käytävissä ovat kaikki ehkäisevät palvelut, mukaan lukien perheneuvola. Perhetyössä on satsattu aiempaa enemmän varhaiseen tukeen, jos perheessä on ollut uupumusta. Tällöin perheillä on varhaisen tuen turvaamana voimia käsitellä asioita ei-väkivaltaisesti.

Kuntayhtymällä on 9 perhetyöntekijää, joiden työ on sekä varhaista tukea että korjaavaa.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen:**

a) **Akuutit palvelut**

Lääkäripalvelut, kun tarvitaan lääketieteen palveluja, sosiaalityöntekijän palvelut, kun tarvitaan turvallisia olosuhteita.

Ylä-Savon sosiaalipäivystys kuuluu toiminnallisesti ja hallinnollisesti Ylä-Savon SOTE:een ja on osa kuntien sosiaalityötä. Ylä-Savon SOTE:n lisäksi sosiaalipäivystyksen toimialueeseen kuuluvat Lapinlahti, Pielavesi ja Keitele.

Sosiaalipäivystys toimittaa kuntayhtymälle tapahtumatietoja ja asiaan puututaan erityisesti, jos on lapsia.

b) **Pitkäkestoiset palvelut**

Perussosiaalityö, perheneuvolapalvelut, mielenterveyspalvelut. Ei erillisiä lähisuhdeväkivaltapalveluja, vaan osa normaalia peruspalvelua.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle:**

- a) Akuutit palvelut ja b) Pitkäkestoiset palvelut

Ks. palvelut uhreille. Ei ole erityisiä palveluja väkivaltaiselle osapuolelle. Palvelut sosiaalityön ja perheneuvolan kautta. Sosiaalipäivystyksen kautta voidaan ohjata palveluihin.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Sosiaalityössä lähisuhdeväkivaltaa ei ole tilastoitu. Näyttäisi siltä, että vanhempien päihtymys ja perheväkivalta ovat yhä enemmän syynä lastensuojeluilmoituksissa.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivitystilanne)**

Ei ole.

- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**

Ei ole.

- **Turvallisuussuunnitelma**

Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen turvallisuussuunnitelma v. 2013-2016 on laadittu.

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin**

Em. turvallisuussuunnitelmaan sisältyy toimenpide-esityksiä, mm. että seudulle perustetaan väkivaltatyöryhmä, erityisenä painopisteenä lapsiperheet. Suunnitelmaan sisältyy toimenpide-esityksiä myös liittyen lähisuhdeväkivaltaan.

Tarkoitus on nimetä koordinaattori suunnitelman laittamiseksi käytäntöön.

4.15 Varkauden kaupunki, sosiaali- ja terveystoimiala

- **Varkauden kaupungin rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivalta-palveluissa**

Varkauden kaupunki tarjoaa samat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut myös Joroisten kunnan asukkaille.

Varkaudessa sosiaali- ja terveystoimialalla on toteutettu v. 2007-2009 ”Perhe- ja lähisuhdeväkivallan kohtaaminen auttamistyössä” -hanke, ns. Seula-hanke, jossa ovat mukana Varkaus, Joroinen, Rantasalmi, Leppävirta ja Heinävesi. Hankkeen tavoitteena ja tuotoksena oli perhe- ja lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyn ja varhaisen puuttumisen vahvistaminen palveluverkostossa sekä paikallisten ja seudullisten toimintamallien kehittäminen perhe- ja lähisuhdeväkivalta-asiakkaiden auttamiseksi. Toimintamalli on laadittu Seula-hankkeen aikana seuraaviin toimintayksiköihin Varkaudessa (myös muissa hankekunnissa): äitiys- ja lastenneuvola, päivähoito, kouluterveydenhuolto/oppilashuolto, vastaanotto ja ensiapu, vuodeosastot, kotihoito, sosiaalityö/lastensuojelu/aikuissosiaalityö.

Kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tehdään perheväkivaltaa ennaltaehkäisevää ja asiakkaiden hyvinvointia tukevaa työtä. Em. toimintamallit antavat työkaluja väkivallasta puhumiseen ja asiakkaan selviytymisen tukemiseen. Toimintamalleissa on huomioitu väkivallan eri muotojen ilmeneminen sekä sanoitettu, mitkä asiat voivat viestittää mahdollisesta väkivallasta.

Seula-hankkeen toimintamalli on päivitetty v. 2013 sisältäen koulutuksen ja päivitetään tarpeen mukaan jatkossakin. Toimintamalli löytyy kaupungin intrasta. Asiakkaille ”Lyömätön juttu” -esite on sekä paperiversiona että kaupungin nettisivulla (sosiaali- ja terveyspalkin alla).

Seula-hankkeen aikana ja jälkeen toimii ns. lähisuhde- ja perheväkivaltatyöryhmä, nykyisin lähisuhdeväkivaltatyöryhmä (Varkaus, Joroinen, Leppävirta) ja työryhmä kokoontuu n. 4 kertaa vuodessa. Työryhmän tehtävänä on seurata lähisuhdeväkivaltatilannetta ja tehdä sen pohjalta ehdotuksia sekä päivittää toimintamalleja. Mukana työryhmässä ovat perhepalvelut, äitiys- ja lastenneuvola, kouluterveyden/oppilashuolto, lasten ja nuorten keskus Nikula, ensiapupoliklinikka, terveysasema, kotihoito, perhetukikoti, päihdekliniikka, psykiatrian poliklinikka, päivähoito, poliisi ja edustajat Leppävirralta ja Joroisista sosiaalitoimesta. Työryhmä on mm. päivittänyt seulatutuosta, lisäksi koulutus syksyllä 2013. Nimetty työntekijä väkivallan tekijöille eli ns. miestyöntekijä on käytettävissä.

Varkauden lähisuhdeväkivaltatyöryhmässä (kokoontuu n. 4 x vuosi) suunniteltu edettäväksi teemoittain työalakohtaisesti, miten toimitaan lähisuhdeväkivaltatilanteessa ja mitä kukin toivoo muilta. Esim. helmikuussa 2014 poliisi esitteli toimintaansa väkivaltatilanteissa ja mitä poliisi toivoo eri toimijoilta.

Seula-päivityksen yhteydessä on päivitetty ohjeistukset ja esitteet Varkaudessa. Poliisi on tehnyt oman toimintamallin Seulan tyyliä Varkaudessa.

Osallistuttu koulutuksiin, esim. alkoholi ja väkivalta.

- **Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevät palvelut**

Ks. edellinen vastaus. Ajatuksena on, että kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tehdään ennaltaehkäisevää ja asiakkaiden hyvinvointia tukevaa työtä. ”Kaikki ihmisten hyvinvointia lisäävä työ ehkäisee ihmisten pahoinvointia/väkivaltaa.” Myös verkostot ovat mukana ajatuksella, että lähisuhde- ja perheväkivalta on kansanterveysongelma, joka koskettaa kaikkia yhteiskuntaluokasta, kulttuurista, ikäluokasta ja sukupuolesta riippumatta (seula-koulutus).

Peruspalvelujen lisäksi on erilaisia hankkeita, työmenetelmiä jne. eri hallinnonalojen kesken mm. Huomaa Lapsi eroperheessä/päihdeperheessä -ryhmät, Fisherin eroseminaari, Lapsen kengissä ry:n eroperheryhmät, matalan kynnyksen miestyö, terveystarkastus, perhetyö, lapsiin ja nuoriin panostaminen monin eri tavoin, Tyynelän Kehittämiskeskuksen ”Eryteisesti isä” -hanke toimii Varkaudessa, Jyväskylässä, Mikkelissä ja Kuopiossa, lastensuojelu, jalkautuva työ (kotikäynnit) myös psykososiaalisella palvelualueella jne. Jossain määrin kotona asuvat ikäihmiset käyttävät em. peruspalveluja, päihdekliniikka, psykiatrian poliklinikka jne.

Kouluterveydenhuoltoon mahdollisesti tulossa uusi lomake: terveystarkastuksen esitietolomake 1-, 5- ja 8-luokille, jossa on huomioitu perheen ilmapiiri/väkivalta-asioita. Uusia lomakkeita/tietoa on otettu käyttöön, esim. THL:n suodatin- ja kartoituslomake.

Huomaa lapsi-ryhmä on strukturoitu malli, jossa vanhemmat ja lapset ovat omissa ryhmissään samaan aikaan. Ryhmät kokoontuvat 10 kertaa.

Nuoriin kohdistuu erilaisia interventioita, mm. päihdepuolella on 1,5 työntekijää nuorisoa varten.

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen:**

- a) **Akuutit palvelut**

Terveyskeskuksen ensiapuasema, psykiatrian akuuttityö 24/7 alkaen 1.1.2014, päihdeklinikan päivystys, poliisi, miestyö, kotihoito, sosiaalityö. Nuorten puolella tukimahdollisuus on etsivän nuorisotyön yhteydessä.

Turvakotina toimii Perhetukikoti Kinnulan yhteydessä kahden huoneen asunto, jossa on oma wc- ja suihkutila, mutta ei liettä. Palvelut (ruokailu- ja tukipalvelut) saa Perhetukikodista. Turva-asukkaille järjestetään heidän tarvitsemansa välttämätön apu ja ohjataan muiden auttajatahojen piiriin.

- b) **Pitkäkestoiset palvelut**

Ks. aiemmin mainitut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut: äitiys- ja lastenneuvola, päivähoito, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto, kotihoito, psykiatrian pkl, päihdekliniikka, lasten- ja nuorten keskus Nikula, lastensuojelun perhetyö, jalkautuva päihdetyö (aloitettu syksy 2013).

Ohjaaminen Kuopion Kriisikeskukseen tai yksityiselle terapeutille (maksu joko itse tai maksusitoumus).

- **Palvelut lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle**

- a) **Akuutit palvelut**

Poliisi, terveyskeskuksen ensiapuasema, psykiatrian klinikan akuuttityöryhmä 24/7, miestyö.

- b) **Pitkäkestoiset palvelut**

Ks. palvelut uhreille, lähinnä psykiatrian poliklinikan tai päihdeklinikan asiakkuus tai miestyö tai yksityiset terapiapalvelut.

Varkauden kaupunki ylläpitää päihdekliniikkaa, joka vastaa A-klinikkaa. Vaikka lähisuhdeväkivalta ei suoraan liity päihdeongelmaan, palvelu voi myös tukea lähisuhdeväkivaltaan liittyvää avokuntoutusta.

- **Tietoja lähisuhdeväkivallasta**

Päihdekliniikalla on vuositasolla noin 500 henkilöä asiakkaina, ja heistä arviolta 200-250 henkilöllä on lähisuhdeväkivaltaan liittyviä ongelmia. Psykiatrian puolella on samansuuntainen arvio osuudesta.

Perheväkivalta-luokittelulla on Varkaus-Leppävirta-alueella ollut poliisin kotihälytyksiä, joista on tehty rikosilmoitus, v. 2011 30 kpl, v. 2012 66 kpl ja v. 2013 29 kpl.

Turva-asukkaita on perhetuki Kinnulassa ollut v. 2011 7 asiakasta, v. 2012 15 asiakasta v. 2013 6 asiakasta. Lukuihin sisältyvät mukana olleet lapset.

- **Lähisuhdeväkivallan toimintaohjelma (tai toimintasuunnitelma ja päivitystilanne)**

Seula-hanke on toimintaohjelma, jota on päivitetty.

- **Virallisesti nimetty lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattori**

Ei ole. Viranhaltijapäätöksellä on nimetty lähisuhde- ja perheväkivaltatyöryhmä ja mukana kokoontumisissa ovat myös Leppävirran ja Joroisten edustajat.

- **Sisäisen turvallisuuden suunnitelma**

Kaupungilla on turvallisuussuunnitelma, päivitystä tehty v. 2013. Väkivaltatyöryhmä on esittänyt, että turvallisuussuunnitelmassa huomioitaisiin myös lähisuhdeväkivalta.

- **Kehittämissuunnitelmat lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivaltapalveluihin**

Työntekijätaholta toivotaan jatkuvaa koulutusta lähisuhdeväkivalta-asioista ja uusien työntekijöiden perehdytystä. Ennaltaehkäisyyn tarvitaan enemmän tietoa, mitkä tekijät ennakoivat lähisuhdeväkivaltaa. Asiaa tulisi tutkia syvemmästi.

5. KOOSTE VASTAUKSISTA MIELIPIDEKYSYMYKSIIN

5.1 Miten voitaisiin mielestänne parhaiten ehkäistä lähisuhdeväkivaltaa?

Haastateltavilla oli selkeä kuva tilanteesta ja erittäin runsaasti konkreettisia toimenpiteitä (24 mainintaa), miten lähisuhdeväkivaltaa voitaisiin ehkäistä. Muita vastauksia voitiin ryhmitellä. Ilmapiiriä ja asenteita haluttiin pitää väkivallan vastaisena esim. tiedottamalla (13 mainintaa) ja esitettiin varhaista tunnistamista, puuttumista ja tukea (13 mainintaa), konkreettisena keinona esim. varhaisen tuen perhetyö. Useita mainintoja saivat myös hyvät lähisuhdeväkivaltaan liittyvät palvelut, päihteiden käytön vähentäminen ja tekijän saaminen avun piiriin.

Mainintoja:

- **Konkreettisia toimenpiteitä ja esityksiä lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi (24 mainintaa)**
  - Kiusaamisen ja nettikiusaamisen ehkäisy.
  - Tiedotuskampanjat.
  - Kysymyslomakkeiden ja esitietolomakkeiden täyttö.
  - Selkeiden toimintatapojen luominen. Selkeät järjestelmät, ettei jää vain yhden työntekijän varaan, vaan on malli, joten toimia. Kun huoli herää, on myös jotain konkreettista, mitä voi ryhtyä tekemään, eikä jää asian kanssa yksin.
  - Päivystyksessä dokumentoidaan ja kirjataan asianmukaisesti.
  - Lähtemisen helpottaminen väkivaltilanteista.
  - Roolittaminen, kuka toimii mitenkin, esim. lapsen aseman turvaaja ei voi toimia väkivaltaisen osapuolen tukena.
  - Enemmän syvemältä tutkittua tietoa tekijöistä (syistä), mitkä mahdollisesti ennakoivat lähisuhdeväkivaltaa (avioero, työttömyys, päihteet kriittisiä tekijöitä).
  - Ihmisten stressaantuneisuuden ja kuormittumisen ehkäisy.
  - Syrjäytymisen ehkäisy.
  - Yhteiskunnallinen tilanne vaikuttaa, esim. jos on paljon irtisanomisia. lama. Toivottomuus kärjistää tilanteita.
  - Ei pidä olla ihmisen oma asia, ottaako yhteyttä sosiaalityöntekijään tai poliisiin. Kun tunnistetaan asia, lähtisi shapluuna, miten asiat lähtevät eteenpäin.
  - Vanhempien esimerkki käyttäytymismallista.
  - Turvataitokoulutus (miten puolustat itseäsi).
  - Terveystoimittajan koulutukseen puheeksi ottaminen.
  - Osattava toimia kohtaamisissa.

- Kohtaamistyö on tosi tärkeä asia, joka on samalla vuorovaikutustaitoja. Toimeentulotuen siirtyminen Kelaan hävittää työntekijän ja asiakkaan kohtaamisen, jolloin ei tule esille muita ongelmia, samoin nettiin siirtyminen.
  - Annetaan taloudellinen mahdollisuus lähteä. Taloudelliset vaikeudet ovat usein syynä.
  - Kaikissa vammoissa kannattaisi kartoitus tehdä.
  - että uskallettaisiin kysyä, olisi normina, kuten nyt alkoholista kysyminen. Kysyttäisiin kaikilta, niin ei leimaa.
  - Riittävä resurssointi ehkäisytyössä.
  - Tunnistaminen eri tasoilla väkivallan muodoista ja miten ne ilmenevät.
- **Ilmapiirin ja asenteiden pitäminen väkivallan vastaisena (13 mainintaa)**
    - Asian esittäminen siten, että väkivalta on väärin.
    - Yleisiin, väkivaltaa ylläpitäviin asenteisiin vaikuttaminen.
    - Asian esillä pito väkivallasta ilmiönä. Asian esillä pitäminen, jotta ei olisi tabu ja vain perheen sisäinen asia.
    - Tietoiskut
    - Kun pystyttäisiin ihmisten asenteisiin vaikuttamaan tiedolla ja ohjeilla.
    - Julkisella sanalla on paljon vaikutusta. Mielenpitoon muokkaus.
    - Että kuntalaisilla olisi riittävästi tietoa, mikä asia on ja sen vakavuus.
    - Kansallisesti toistettava, mikä on oikein ja väärin.
    - Kun pystyttäisiin ihmisten asenteisiin vaikuttamaan tiedolla ja ohjeilla.
    - Päiväkodeissa ja esikoulussa kasvatusta, että älä hyväksy väkivaltaa, äläkä jää tilanteisiin. Kansalaistieto kouluissa.
- **Varhainen tunnistaminen, puuttuminen ja tuki (13 mainintaa)**
    - Varhainen tunnistus, neuvolat ja päiväkodit tärkeä paikka. Aikuisten väkivallan tunnistus lähtee lääkäripäivystyksestä. Pienetkin vihjeet.
    - Asiasta kysyminen ja tunnistus, kun ihminen tulee palvelujen piiriin.
    - Ottaa puheeksi ja tunnistaa ongelmia. Iso rooli lapsiperheitä ajatellen on neuvolatoiminnalla. Otettaisiin puheeksi palvelujärjestelmässä, jos huomataan jotain lapsen käyttäytymisessä.
    - Varhaisen tuen perhetyö. Kun perheessä on voimattomuutta, tuetaan perhettä.
    - Perheet ovat tiukilla, perheet eivät saa tukea riittävän aikaisin.
    - Tärkeää, että henkilöstö tuntee varhaisen puuttumisen mallit. Mietityttää paljon, voiko esittää kysymyksen. Ammattilaisella täytyy olla osaamista, jotta ei menisi liiallisuuksiin. Vaatii paljon, että uskaltaa ottaa puheeksi epäilyä.
    - Neuvoloissa shapluunat.
    - Puuttamalla nopeasti esille tuleviin tapauksiin. Välitön puuttuminen ja sen jälkeen yhteistyön paikka.

- **Hyvät lähisuhdeväkivaltaan liittyvät palvelut (8 mainintaa)**
  - Organisaatio, että pystytään tarjoamaan palveluja.
  - Riittävän laadukkaiden auttamisverkostojen ylläpito.
  - Kun väkivaltaa ilmenee, on riittävästi osaamista palvelun tarjoajilla. On tukimuotoja matalalla kynnyksellä.
  - Hyvin toimivat päihde- ja mielenterveyspalvelut kunnassa ja matala kynnyys ehkäisevät.
  - Matalan kynnyksen kohtaaminen ja matalan kynnyksen palvelut. Terveyskioski ”voisi ottaa koppia”.
- **Päihteiden käytön vähentäminen (6 mainintaa)**
  - Lähisuhdeväkivalta liittyy usein alkoholiin.
  - Päihteiden käyttöön puuttuminen.
  - Taustatekijänä usein alkoholi- tai mielenterveysongelma.
  - Kun pystyttäisiin ihmisten elämäntilanteita auttamaan (päihteiden käytön vähentäminen).
- **Tekijän saaminen avun piiriin (4 mainintaa)**
  - Että tekijä aina voitaisiin ohjata palveluihin. Tekijöiden saamat palvelut ovat erityisen huonossa jamassa. Väkivalta loppuu vain siten, että tekijä lopettaa väkivaltaiset teot.
  - Konkreettinen puuttuminen kierteisiin, jos on kaksi tai useampia lähisuhdeväkivaltatapauksia. Uhrista saattaa tulla tekijä.
  - Käytännössä ehkäisytyö on väkivallan jatkamisen ehkäisyä, jolloin puututaan väkivallan tekijään. Valitettavasti sosiaalityössä paino on uhrilla.
- **Yhteistyö (2 mainintaa)**
  - Yhteistyöllä sovittu toimintamalli. Yhteistyö poliisin, sosiaalitoimen ja palvelujen tarjoajan välillä.
  - Yhteistyön tekeminen, että kaikilla toimijoilla on tietoa, mitä lähisuhdeväkivalta merkitsee lapselle ja vanhemmalle, mitä seurauksia on.
- **Lainsäädäntö (2 mainintaa)**
  - Lastensuojelulaki määrää lapsitilanteissa.
  - Lähisuhdeväkivalta on tullut julkisen syytteen alaiseksi.

5.2 Ovatko turvakotipalvelut Pohjois-Savon maakunnassa riittävät?

Varkaus-Joroinen alueen ja Ylä-Savon turvakotipalvelut arvioidaan riittäviksi, vaikkakaan Ylä-Savossa ei ole varsinaista kunnallista tai Ensi-Koti yhdistyksen turvakotipalvelua.

Kuopiossa turvakotiin pääsee vain lapsiperhe, ja tilat ovat ajoittain osoitautuneet riittämättömiksi. Huolta tunnetaan Kuopion turvakotipalvelujen riittävyydestä myös jatkossa, kun kaupungin maantieteellinen alue on laajenemassa edelleen.

Suurena puutteena koettiin, ettei lapsettomalle aikuisasiakkaalle ole maakunnassa lainkaan turvakotipalvelua. Myös vanhusten ja maahanmuuttajien turvakotipalveluissa on kehittämistarpeita.

Asumisen lisäksi korostettiin tukipalvelujen tärkeyttä.

Kooste vastauksista:

1. Turvakotipalvelut arvioidaan riittäviksi

Varkaus-Joroinen alueella turvakotipalvelut arvioidaan riittäviksi, sillä Kinnula, jossa turvakoti sijaitsee, on kaikkien tiedossa ja sinne on helppo hakeutua.

Ylä-Savossa arvioidaan tilannetta siten, että vaikka seudulla ei ole kunnallista palvelua, yksityinen sektori on pystynyt hyvin vastaamaan turvakotitarpeeseen, mukaan lukien keskusteluapu. Ensi- ja turvakotipaikkoja kysytään yleensä aina. Vanhusasiakkaita on voitu sijoittaa palvelutaloihin.

Kuopion tilannetta on arvioitu siten, että lapsiperheille on hyvin palveluja ja jos tarve on ollut, apua on saatu, eikä jää siitä kiinni. ”Aina, kun on ollut tarvetta, apua on jostain päin saatu.

Ei ole heitteille jäänyt, paikka löytyy.

2. Turvakotipalvelut arvioidaan riittämättömiksi

Turvakotipalvelut eivät ole riittävät. Turvakotipalvelujen kehittäminen Pohjois-Savossa on tarpeen.

Kuopion perhekriisityksikköön eli turvakotiin pääsee vain lasten kanssa. Kuopion turvakodin paikat ovat ensi sijaisesti kuopiolaisille. Lisäksi on voitu ottaa sijoituksia

muista kunnista jonkin verran, mutta maakuntaa ajatellen tilanne arvioidaan riittämättömäksi. Erään arvion mukaan Kuopioon turvakotiin on hankala saada perhe, paikat ovat täynnä. ”On jouduttu sanomaan eiota, kun Kuopion turvakoti on ollut täynnä.” Enemmän tarvitaan paikkoja. Saadun tiedon mukaan joskus on otettu perhe Kuopion turvakodin leikkihuoneeseen tai olohuoneeseen patjamajoitukselle. Kaupungin maantieteellisen alueen mahdollinen laajeneminen tulevaisuudessa aiheuttaa huolta paikkojen riittävydestä.

Palvelujen saatavuus riippuu siitä, millä paikkakunnalla asuu; pienemmillä paikkakunnilla ei ole turvakotia. Turvakodit tulisi olla kaikille ja verkoston hyvä.

Kuopiossa ei ole mitään paikkaa, mihin lapseton aikuinen voisi mennä ja mihin ohjata (yksittäiset henkilöt, pariskuntien osapuolet). Tilanne arvioidaan tosi hankalaksi, jos asiakas on päättänyt, että lähtee väkivaltaisesta suhteesta pois.

Myöskään vanhuksille ei ole turvakotia.

Ulkomaalaistaustaisten henkilöiden palvelut ovat vaikeasti järjestettävissä; he tarvitsevat palveluverkosta. Maahanmuuttajille ei ole turvataloa.

Turva-asunnoille on voimakas tarve, mutta tuki pitää olla. Pelkkä turva-asunto ei ole ratkaiseva, vaan äärettömän tärkeäksi arvioidaan henkilökunnan/työntekijöiden tuki. Olisi myös hyvä, jos olisi välivaiheen asuntoja, joihin voisi siirtyä odottamaan asuntoja.

Voisi tulla valtakunnallinen turvakotien verkostoitunut palvelu.

5.3 Millaisena näette lähisuhdeväkivaltatyön resurssit?

Kooste vastauksista:

1. Resurssit arvioidaan riittäviksi

Uhrille pystytään hyvin tarjoamaan palveluja. Omassa toiminnassa ei näy resurssien riittämättömyys. Resursseilla pärjätään. Psykososiaalinen tuki saadaan akuuttityöryhmästä hyvin.

Pienessä kunnassa resurssit nähdään kohtuullisena ja pienessä kunnassa työntekijät tunnetaan ja pystytään ohjaamaan oikeille ihmisille.

Resursseja saattaa olla jopa riittävästi, mutta hajallaan. Yhteenlaskettuna resursseja on paljonkin, mutta tarvitaan yhteistyömalli, joka toimii. Paljon on osaamista monissa paikoissa, mutta saadaanko resurssit käyttöön.

Varsinkin, jos on lapsista kysymys, kiirehditään ja hoidetaan nopeasti.

2. Resurssit arvioidaan riittämättömiksi

Resurssit nähdään erittäin niukkoina tällä hetkellä. ”Tiukkaa tekee.” Säästö-paineissa on tiettyä niukkuutta. Tarvetta palveluille on enemmän kuin pystytään antamaan. Työ on myös aikaa vievää ja hidasta, tarvitsee paljon kapasiteettia. Olisi yhden ihmisen työpanoksen verran kehitettävää. Kuopion turvakotiin ja Kuopion Kriisikeskukseen kohdistuu supistamistoimia. Resurssit ovat aivan riittämättömät Kuopion Kriisikeskuksella.

Resurssit eivät ole riittävät tai heti käytössä. Tarve on aika pian puuttua, sillä asia saattaa nopeasti laimeta. Koordinaatiotyypiset resurssit ovat puutteelliset; koordinaatio ei kuulu kenenkään virkatoimiin. Nyt ei ole ollut resursseja tiedottaa. Ennaltaehkäisevät toimet kohdistuvat laajoihin väestöryhmiin, kuinka resurssoitu. Psykologipalvelujen resurssit ovat niukat.

Resurssit ovat kehittymässä oleva asia. Tällä hetkellä resurssit eivät ole riittävät, mutta ovat kehittymässä.

Virka-aikana on haasteellista tavoittaa sosiaalityöntekijä, koska on muitakin töitä. Asiakasvastaanotot ovat virka-aikana, jolloin palvelu ei vastaa akuuttiin tilanteeseen. Olemassa olevien resurssien tulisi olla käytettävissä myös virka-ajan ulkopuolella.

Lähisuhdeväkivaltatyö tehdään muun työn ohessa, jolloin kiire haittaa. Kiireellinen työ tehdään, mutta suunnitelmallinen työ voi jäädä vähemmälle, mutta ei jää, jos on lapsia. Kaikki tekevät muun työn ohessa. Olisi hyvä olla ihan oma työntekijä lähisuhdeväkivalta-asioissa.

Lastensuojelun lisäresurssit voisivat auttaa.

Painopisteenä tulisi aiempaa enemmän olla tekijän kohtaaminen, johon saisi olla enemmän resursseja.

5.4 Millaisena näette sosiaalityön roolin lähisuhdeväkivallan torjunnassa ja uhrien auttamisessa?

Kaikki vastaajat kokivat sosiaalityön roolin tärkeäksi ja keskeiseksi lähisuhdeväkivaltatyössä. Haastattelujen perusteella sosiaalityölle voisi antaa vielä selkeämmin koordinoivan roolin.

Kooste vastauksista:

Sosiaalityön rooli on todella merkittävä ja tärkeä ja tulee jatkossakin olemaan keskeinen, ja sitä tulisi vahvistaa ja kehittää.

Sosiaalityöntekijä koetaan tärkeäksi ja avainasemassa olevaksi. Sosiaalityöntekijä vie asiaa eteenpäin ja usein tekee intervention ja tunnistaa tilanteen, kun tulee asiakas tai asiakasperhe, onko fyysistä tai henkistä väkivaltaa. Hän tunnistaa rivien välistä ja uskaltaa ottaa asian puheeksi. He myös huomaavat asioita ja pystyvät moniammatillisessa työryhmässä ohjaamaan edelleen apuun.

Sosiaalityöntekijä kotikäyntejä tehdessään haistaa kodin ilmapiirin ja lukee sanattomat viestit. Kun nähdään tilanne, kehittyy luottamus ja pystytään puhumaan vaikeistakin aiheista.

Hän on asiakkaan ratkaisujen ja ohjauksen kannalta tärkeä. Tärkeää on tunnistaminen ja palveluohjaus ja erityisen tärkeä rooli on puuttumisella ja puheeksi ottamisella. Tehdään turvasuunnitelmia, jonka turvin pärjällään. Sosiaalityöntekijä myös seuraa, onko saanut apua. Se on konkreettista työtä uhrien auttamiseksi. Myöskään tekijä ei ole ulkopuolinen, jonka osuus tulisi käsitellä muutoin kuin eristämällä (antamalla mahdollisuus poisoppimiseen). Palveluja tulisi olla myös teki-jälle.

Sosiaalityöntekijän rooli on ratkaiseva lapsiperheissä lastensuojelutyön (lakisääteistä) kautta, rooli keskeinen, jos on lapsia väkivallan keskellä. Millään muulla taholla ei ole oikeutta ottaa lapsia huostaan ja lastensuojelutyössä sosiaalityö on ainut paikka, jossa voidaan toimia asiakkaan vastustuksesta huolimatta. Lastensuojeluilmoituksissa etsitään tukimuotoja, aina ei tarvita huostaanottoa. Matalan kynnyksen perhetyöntekijät ovat keskeisiä – ei tarvitse olla isoja murheita.

Kotiavun saanti esim. neuvolan ”lähetteellä” olisi ennalta ehkäisevää työtä lapsen ja koko perheen avuksi. Tärkeitä asioita roolissa ovat lastensuojelun tukipalvelut, perhetyö ja konkreettinen käytännön apu uhreille.

Sosiaalityön kautta tulee rahoitusta hoitoihin, euroja, kun ohjataan hoitoihin muualle kuin terveystieteiden keskuksiin. Sosiaalityö voi myös tukea elämäolosuhteita taloudellisesti.

Sosiaalityön toivotaan olevan koordinoimassa auttamistyössä, koska kenttä on hajallaan. Sosiaalityö voisi olla prosessinomistaja asiakkaan kanssa. Väkivaltatyö on usein hyvin sirpaleista ja monimutkaista ja usea taho mukana. Asiakas saattaa tarvita muiden ammattiryhmien apua (esim. terapia, terveydenhuolto). Sosiaalityö konkreettisen avun koordinoija ja sille on ominaista verkostotyöskentely.

Sosiaalityöllä on myös ehkäisevä vaikutus erään mielipiteen mukaan, mutta toisen mielipiteen mukaan ennaltaehkäisyssä muu toimija on keskeinen. Lapsiperheitä kohdataan paljon myös varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja päivähoitossa, jotka ovat yhtä tärkeitä kuin sosiaalityöntekijä, on eräs mielipide.

Sosiaalityöntekijä katsoo yhteiskuntatieteiden näkökulmasta laajasti (yhteiskunnan tuntemus), ei vain yksilön näkökulmasta. Työhön olennaisesti kuuluu kohtaamispalvelu. Sosiaalityöntekijällä on tottumusta, osaamista ja tietoa lähisuhdeväkivalta. Hänen palvelujärjestelmän tuntemuksensa on laaja.

Sosiaalityöntekijä on tottunut toimimaan yhteistyössä poliisin kanssa. Lakien tuntemus ja hallinta kuuluvat sosiaalityöhön ja laista tuleva puuttumis- ja interventiomahdollisuus.

Sosiaalityöntekijällä on iso rooli asiakasperheissä, mutta aina tapaukset eivät ole tiedossa.

Sosiaalityö on usein enemmän liikkeellä kuin terveydenhuollon palvelut.

5.5 Mitä kehittämistarpeita näette valtakunnallisesti olevan liityen lähisuhdeväkivalta-asioihin tai -palveluihin?

Valtakunnallisesti voidaan tehdä edelleen paljon lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Tietoa ja osaamista, lainsäädäntöä ym. säädöksiä, valtakunnallista turvakotiverkostoa ja koulutusta haluttiin kehittää sekä vaikuttaa väestön asenteisiin erityisesti julkisuuden kautta.

Yksittäisenä ideana oli osaamiskeskuksen perustaminen; keskus voisi sijaita Kuopiossa.

Mainintoja:

- **Tiedon ja osaamisen kehittäminen (8 mainintaa)**
  - Luodaan osaamiskeskuksia, jotka voisivat koota ja tuottaa tietoa, taitoa ja konsultaatiota. Keskus voisi sijoita myös Kuopiossa. Keskukset verkottuisivat keskenään.
  - Perustutkintoihin enemmän lähisuhdeväkivaltakoulutusta (erityisesti lääkärinkoulutukseen).
  - Valtakunnallisesti tulisi kehittää dokumentointia, tilastointia ja tutkimusta, mistä johtuu, jotta riskitilanteisiin voidaan satsata.
  - Tiedon välittäminen.
  - Erilaisten menetelmien ja toimintamallien kehittäminen sekä tekijöille että uhreille.
  - Sovitut systemaattiset toimintamallit, jotta ei jää yksittäisen työntekijän harteille.
  - Selkeät, yhtenäiset ohjeet.
  - Tehdään määräajoin kartoituksia ja kohdennettua tietojen keruuta.
- **Asenteisiin vaikuttaminen (8 mainintaa)**
  - Valtakunnallinen kampanja, joka lisäisi tietoisuutta.
  - Asiaa pidetään yllä ja sen vakavuutta pidetään julkisessa keskustelussa esillä. Että lähisuhdeväkivalta-asiat olisivat valtakunnallisesti lyhyen ajan välein esillä.
  - On kulttuurinen ongelma. On hidasta muuttaa kulttuurisia asioita (esim. päihteiden käyttö).
  - Alkoholin käytöstä ja siihen liittyvästä puheeksi ottamisesta on tullut arkipäivää terveydenhuollossa. Asia oli tabu vielä joitain vuosia sitten. Samoin pitäisi väkivalta-asian arkipäiväistyä.
  - Asian pitäminen tietoisuudessa.
  - Asian julkisena pitäminen, vaikka teemoitettuja päiviä (esim. vanhusten lähisuhdeväkivaltapäivä).

- Pidetään ilmiötä riittävässä määrin esillä, koska on todellisuutta ihmisten elämässä. Erityisesti naisten tekemä väkivalta on vielä tabu ja jää piiloon.
- **Lainsäädännön ym. säädösten kehittäminen (7 mainintaa)**
  - Mahdollisesti ilmoitusvelvollisuuden lisääminen. Pitäisikö viranomaisilla olla ilmoitusvelvollisuus salassapidon estämättä, jos on todettu vakava lähisuhdeväkivallan uhka
  - Lainsäädäntö asianmukainen, mutta tuomioistuinten soveltama linja mahdollisesti liian lievä, sillä käytännössä sakko- tai ehdollisia tuomioita.
  - Turvakodit lakisäätteiksi.
  - Laissa ei sanota, kenen velvollisuus on vastata asiasta.
  - AVI:n uhka asetetaan vasta, kun jotain huonoa on tapahtunut.
  - Sosiaalityön mitoitus pitäisi säätää.
  - Mm. tietosuojakysymykset on selkeytettävä. Mennäänkö joissakin asioissa salassapidossa liian pitkälle. Kokonaisuudessaan jarrute on tiedonkulun ja yhteydenpidon ongelmat.
- **Koulutuksen kehittäminen (6 mainintaa)**
  - ”Lähisuhdeväkivaltapäivän” järjestäminen
  - Henkilöstön kouluttaminen, joka toisi varmuutta ammattitaitoon
  - Kaikille monipuolista koulutusta
  - Valtakunnallisia koulutuspalveluja (esim. THL:n väkivaltaseula)
  - AVI:n ja THL:n yhdessä järjestämä koulutus ja kouluttajakoulutus
  - AVI:t voisivat järjestää tilaisuuksia.
- **Yhtenäinen, valtakunnallinen turvakotiverkosto (6 mainintaa)**
  - Kaikilla olisi mahdollisuus päästä
  - Tietojärjestelmä, josta näkisi valtakunnallisestikin, missä olisi paikkoja vapaana.
  - Turvakotien hoitomuotoja ympäri Suomen
  - Valtakunnallisesti ”turvatalo” ja tuki muutamassa paikassa maassa
  - Turvakotien siirtyminen valtiolle
- **Muita mainintoja (14)**
  - Lapsille riittävät tukimahdollisuudet
  - Koordinaattorien nimeäminen
  - Kunnan omien toimintaohjelmien laatiminen ja eri hallintokuntien vastuun selkeyttäminen
  - Tasapuolisuus, asuipa missä päin tahansa, että olisi palveluja saatavilla.

- Valtakunnallisesti tiukka ohjaus ja sanktioita. Tiettyjä asioita pitäisi ohjata - valtion ohjaava toiminta on vähentynyt.
- Seuranta ja valvontaa, onko eroja eri AVI:en alueella ja puuttumisessa.
- Taloudellisella tuella voidaan ehkäistä väkivaltaa (toimeentulotuki).
- Valtakunnalliset projektit
- Valtakunnallinen toiminta on medikalisoitunut, nähdään sairaanhoidon kautta. Sosiaalityön näkyvyys ja asiantuntemus pitäisi herätellä henkiin (THL:n ja STM:n tehtävä)
- Miten saisi leviämään asukastoiminnan, jolloin välitetään toisista jollain alueella, ja olisi huolenpitoa ja kiinnostusta ja kukaan ei jäisi asuntoon yksin.
- Valtakunnallinen kehittämistarve: yhteistyön kehittäminen seurakuntien kanssa
- Viranomaisten yhteistyön kehittäminen, selkiyttäminen ja tiivistäminen ensiarvoisen tärkeää.
- Tekijöiden asianmukainen tukeminen.

Tietokysymykset:

1. Mikä on organisaationne rooli ja tehtävä lähisuhdeväkivaltapalveluissa?
2. Mitä lähisuhdeväkivaltaa ennalta ehkäiseviä palveluja on organisaatiollanne?
3. Mitä palveluja organisaatiollanne on lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen?
  - a) akuutit palvelut
  - b) pitkäkestoiset palvelut
4. Mitä palveluja organisaatiollanne on lähisuhdeväkivallan väkivaltaiselle osapuolelle?
  - a) akuutit palvelut
  - b) pitkäkestoiset palvelut
5. Kertokaa tietoja lähisuhdeväkivaltaan liittyvästä toiminnastanne (viimeisimmät tiedot)?

Lähisuhdeväkivaltaan liittyvät asiakasmäärät, mitkä ne ovat ja mihin suuntaan ovat viiden viime vuoden aikana kehittyneet?
Mahdollisia muita tietoja (ensi- ja turvakotien paikat, henkilöstömäärät ym.)
6. Onko organisaatiollanne lähisuhdeväkivallan toimintaohjelmaa (toimintasuunnitelmaa) ja mikä on sen päivitystilanne?
7. Onko organisaatiollanne virallisesti nimettyä lähisuhdeväkivalta-asioiden koordinaattoria?
8. Onko organisaatiollanne sisäisen turvallisuuden suunnitelmaa?
9. Millaisia kehittämissuunnitelmia organisaatiollanne on lähivuosille liittyen lähisuhdeväkivalta-palveluihin?

Mielipidekysymykset: (luottamuksellinen osio):

10. Miten voitaisiin mielestänne parhaiten ehkäistä lähisuhdeväkivaltaa?
11. Ovatko turvakotipalvelut Pohjois-Savon maakunnassa riittävät?

Jos ei, miten niitä pitäisi kehittää?
12. Millaisena näette lähisuhdeväkivaltatyön resurssit?
13. Millaisena näette sosiaalityön roolin lähisuhdeväkivallan torjunnassa ja uhrien auttamisessa?
14. Mitä kehittämistarpeita näette valtakunnallisesti olevan liittyen lähisuhdeväkivalta-asioihin tai -palveluihin?
15. Mitä muuta haluatte sanoa?

Pohjois-Savon liiton julkaisu A:80

Kuopio 2014

ISSN 1797-4402

ISBN 978-952-5759-86-0

ISBN 978-952-5759-87-7 pdf
